

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของจังหวัดสระบุรี

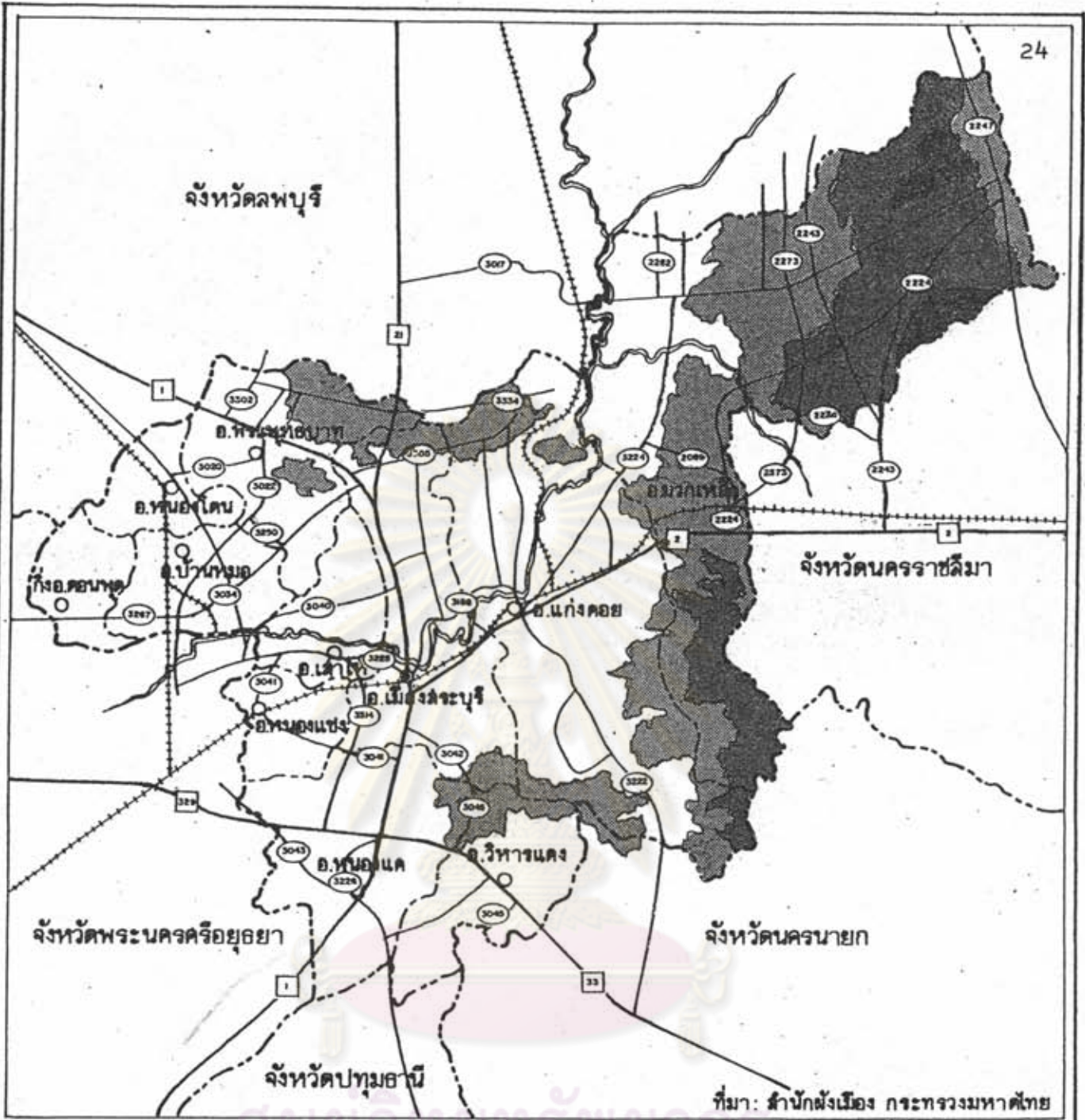
ลักษณะทางกายภาพ

จังหวัดสระบุรีตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนบน อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร ประมาณเส้นรุ้งที่ 14° เหนือ และเส้นแวงที่ 101° ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ประมาณ 108 กิโลเมตร โดยทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 113 กิโลเมตร และโดยทางแม่น้ำเจ้าพระยาแยกเข้าแม่น้ำป่าสัก ประมาณ 165 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังเป็นชุมทางการคมนาคมไปสู่ภาคสำคัญของประเทศถึงสองภาคคือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะเดียวกันก็เป็นทางผ่านไปสู่ภาคตะวันออก และภาคอื่น ๆ ของประเทศ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

<u>ทิศเหนือ</u>	ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี
<u>ทิศใต้</u>	ติดต่อกับจังหวัดนครนายกและปทุมธานี
<u>ทิศตะวันออก</u>	ติดต่อกับจังหวัดนครนายกและจังหวัดนครราชสีมา
<u>ทิศตะวันตก</u>	ติดต่อกับจังหวัดลพบุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพทั่วไปทางตอนเหนือ ตอนกลาง และตะวันออกของจังหวัดในเขตอำเภอแก่งคอย และอำเภออมก๋อยเป็นหลัก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่ามีเนินเขาสลับที่ราบสูงตอนใต้และตะวันตกของจังหวัด ในเขตอำเภอเมือง อำเภอหนองแซง อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดง อำเภอพระพุทธบาท อำเภอบ้านหม้อ อำเภอเสาไห้ อำเภอหนองโดน และกิ่งอำเภอคอนสาร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ (แผนที่ 1)

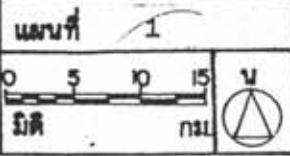
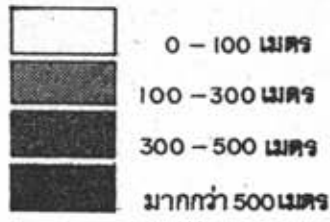
ที่มา: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การศึกษารูปแบบการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมวัลดูก่อลร้าง ในจังหวัดลพบุรี

แสดง: ลักษณะภูมิประเทศ

สัญลักษณ์

- แนวเขตจังหวัด
- แนวเขตอำเภอ
- ⊙ ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ~ แม่น้ำ

ขนาด

จังหวัดสระบุรีมีพื้นที่ประมาณ 3,576.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,235,303.75 ไร่ แยกเป็นพื้นที่การเกษตรประมาณ 1,545,748 ไร่ หรือร้อยละ 69.2 และพื้นที่ป่าประมาณ 377,860 ไร่ ที่เหลือเป็นที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ

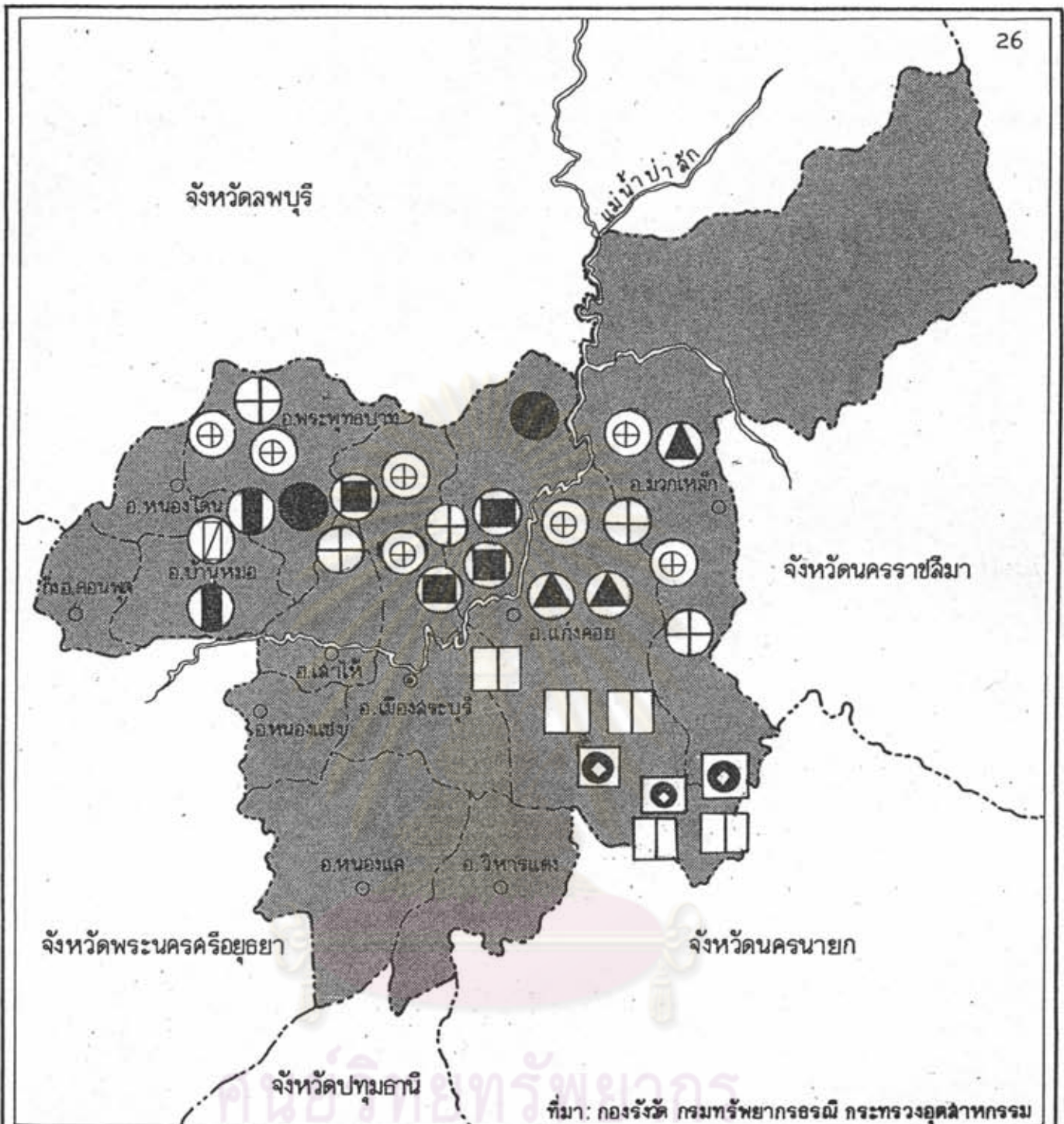
สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดสระบุรีมีฤดู 3 ฤดูคือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์จนถึง เดือน เมษายน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคมถึง เดือนกันยายน และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคมถึง เดือน มกราคม สำหรับ ฤดูร้อนมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 33.2 องศาเซลเซียส และฤดูหนาวอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 23.4 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรแร่ธาตุ (แผนที่ 2)

จังหวัดสระบุรีนับได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาเหมืองแร่และย่อยหินมาก เป็นอันดับสองของประเทศรองจากจังหวัดภูเก็ต จังหวัดสระบุรีจึงเป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มากมายประเภท โดยเฉพาะ อุตสาหกรรมการผลิตวัสดุก่อสร้าง ทรัพยากรที่สำคัญได้แก่

- ดินขาวและหินปูนเพื่ออุตสาหกรรม ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตปูนซีเมนต์ มีมากที่ ตำบลบ้านหมอ อำเภอบ้านหมอ, ตำบลทับทิม อำเภอแก่งคอย, ตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก, ตำบลเขาวง ตำบลขุนโขลน ตำบลพุดรัง อำเภอพระพุทธบาท
- หินลูกรังและหินก่อสร้างคุณภาพดีที่ตำบลพุดแคว, ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเมืองสระบุรี โดยบริเวณสองฟากถนนทางหลวงแผ่นดินสายประมาณหมายเลข 1 ช่วงตั้งแต่ตำบลพุดแคว ถึงตำบลหน้าพระลาน จะมีโรงงานโม่บดและย่อยหินกระจุกตัวอยู่มาก
- หินอ่อนคุณภาพดี ที่ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเมือง เป็นที่ตั้งของโรงงานหินอ่อนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ โดยมีแหล่งหินอ่อนเขาออบ, เขาขาว-เขาพันแอก ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเมือง แหล่งหินอ่อนเขาโพเพ ตำบลทับทิม อำเภอแก่งคอย และแหล่งหินอ่อนตำบลธารเกษม อำเภอพระพุทธบาท - ปูนมาร์ล มีมากที่ตำบลพุดรัง อำเภอพระพุทธบาท, ตำบลสร้างโศก ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านหมอ ใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงาน ปูนซีเมนต์และใช้ปรับสภาพดินเปรี้ยว ดินเป็นกรด มีสถานีผลิตและบริการปูนมาร์ล เพื่อการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ตำบลพุดรัง ให้บริการปูนมาร์ลแก่เกษตรกรทั่วประเทศ

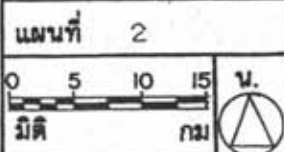
ที่มา: กองรังวัด กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม

การศึกษารูปแบบการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมวัลด์คู่ก่อสร้าง ในจังหวัดลพบุรี

แสดง: แหล่งวัตถุดิบ

- สัญลักษณ์**
- แนวเขตจังหวัด
  - - - - - แนวเขตอำเภอ
  - ~~~~~ แม่น้ำ
  - ☉ เคโอลิไนท์
  - ☐ โฟโรซิลไลท์

- ⊕ หินอ่อน
- ⊕ หินปูนเพื่ออุตสาหกรรม
- แคลไซต์
- ▲ หินดินดาน
- ◌ ดินมาร์ล
- ◌ ดินขาว
- ถ่านหิน

- หินดินดาน มีมากที่ตำบลบ้านป่า ตำบลท่าคล้อ อำเภอแก่งคอย ใช้เป็นวัตถุดิบ ในการผลิตกระเบื้องมุงหลังคา

นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุอื่น ๆ ได้แก่ แร่ไพโรซิลไรท์ ที่ตำบลคลังชั้น ตำบลตะกุด อำเภอเมือง, ตำบลชำผักแพว ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย และแร่แคลไซต์ ที่ตำบลพุด อำเภอเมือง และที่ตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย

ปัจจุบันทรัพยากรดังกล่าวมีเนื้อที่ประมาณบัตรทั้งสิ้น 25,220 ไร่

แหล่งน้ำ

1. แหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ แม่น้ำลำคลอง ส่วนใหญ่จะเป็นลำน้ำสาขาที่ไหลลงสู่ แม่น้ำป่าสัก ลำน้ำที่สำคัญได้แก่

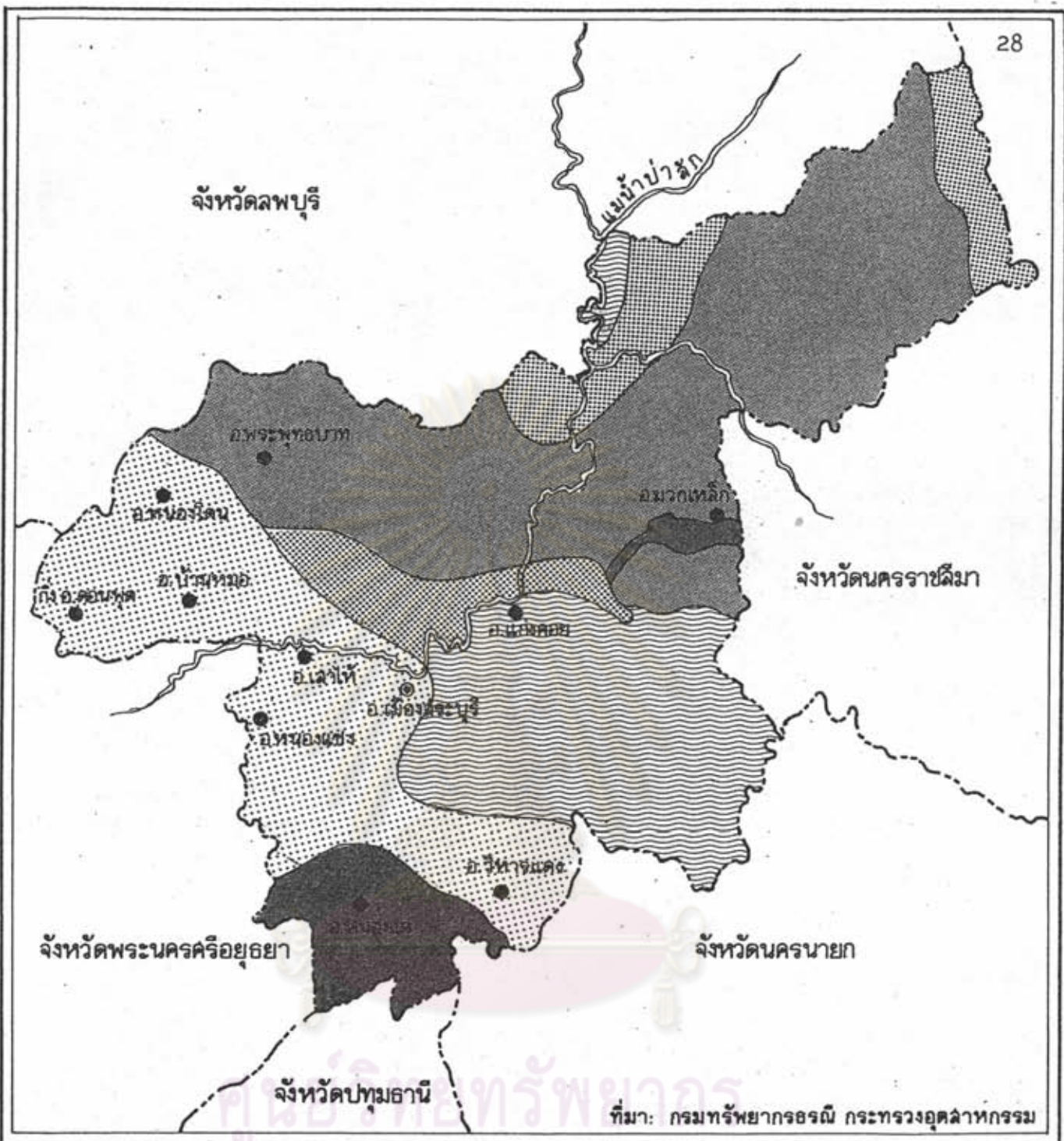
1.1 แม่น้ำป่าสัก เป็นแม่น้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัด เกิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านเข้ามาทางตอนเหนือของจังหวัดผ่านอำเภอมวกเหล็ก อำเภอแก่งคอย อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอเสนาให้ ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอท่าเรือ จังหวัดอยุธยา ความยาวช่วงที่ ผ่านจังหวัดสระบุรีประมาณ 105 กม. บริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำป่าสัก เป็นบริเวณที่มีความอุดม สมบูรณ์สูง ประชากรจำนวนมากซึ่งตั้งบ้านเรือนบนฝั่งแม่น้ำใช้ เป็นเส้นทางคมนาคมและเป็นแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภค-บริโภค

1.2 ห้วยมวกเหล็ก ต้นน้ำอยู่ที่เขาอินทนิ อำเภอแก่งคอย ไหลไปทางเหนือผ่าน อำเภอมวกเหล็ก แล้วออกมาทางทิศตะวันตกลงสู่แม่น้ำป่าสักที่บ้านปากน้ำ ห้วยมวกเหล็ก เป็นเส้นกั้น อาณาเขตจังหวัดสระบุรีกับจังหวัดนครราชสีมา มีห้วยแล้งและห้วยชันบาง เป็นลำน้ำสาขา

1.3 ห้วยบ้านท่ามะปราง ต้นน้ำอยู่ที่เขาโกรกสีดา อำเภอแก่งคอย ไหลไปทาง ทิศตะวันตก บรรจบกับห้วยแห้งที่เกิดจากเทือกเขาเดียวกันที่บ้านท่ามะปราง แล้วไหลมาบรรจบ กับห้วยตะเคียนไหลลงแม่น้ำป่าสักที่ตำบลปากเพรียว อำเภอเมือง เรียกน้ำช่วงนี้ว่า คลองเพรียว

1.4 ห้วยใหญ่ ต้นน้ำเกิดจากเขาคลองใหญ่และเขาอินทนิ อำเภอแก่งคอย ไหล ลงมาทางใต้ผ่านตำบลชะอมไป เข้าเขตอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ในฤดูแล้งลำน้ำตื้นเขิน ฤดูแล้งมีน้ำหลากท่วมฝั่งทุกปี

1.5 ห้วยธารทองแดง เป็นลำห้วยขนาดเล็ก มีต้นน้ำอยู่ที่ตำบลธารเกษม อำเภอ พระพุทธบาท ไหลผ่านอำเภอพระพุทธบาท อำเภอหนองแค ไหลลงสู่คลองชลประทานที่อำเภอหนองแค เป็นลำห้วยที่มีน้ำไหลตลอดปี แต่มีปริมาณน้ำไม่มากนัก

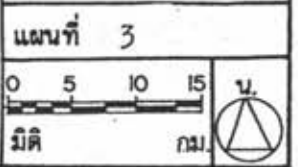

การศึกษารูปแบบการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมวัลด์ก่อลร้าง ในจังหวัดลระบุรี

แสดง : แหล่งน้ำบาดาลในจังหวัดลระบุรี

สัญลักษณ์

- แนวเขตจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- แหล่งน้ำบาดาลในหินร่วน
  - ชั้นน้ำในลุ่มน้ำหาลาก (ชั้นน้ำเค็หพระยา)
  - ▨ ชั้นน้ำในที่ราบตะพักใหม่ (ชั้นน้ำเสียงราย)
- แหล่งน้ำบาดาลในหินแข็ง
  - ชั้นน้ำหินปูน
  - ▨ ชั้นน้ำหินกั้งหินแปร
  - ▨ ชั้นน้ำหินภูเขาไฟ

2. แหล่งน้ำบาดาล (แผนที่ 3)

แหล่งน้ำบาดาลของจังหวัดสระบุรีบริเวณที่ให้น้ำมากได้แก่ บริเวณอำเภอหนองโดน อำเภอบ้านหมอ อำเภอเสนาห์ ซึ่งให้ปริมาณน้ำ ๗ ระดับความลึก 10-120 เมตร ถึง 5-100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง รองลงมาคือบริเวณอำเภอหนองแค ซึ่งเป็นชั้นน้ำในลุ่มน้ำหลากให้ปริมาณน้ำประมาณ 2-45 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ส่วนแหล่งน้ำบาดาลในชั้นหินแข็งซึ่งได้แก่ บริเวณทางคอนเทนิอ และทางตะวันออกเฉียงเหนือของ จังหวัดในเขตอำเภอพระพุทธบาท, คอนเทนิอของอำเภอเมืองสระบุรี อำเภอแก่งคอย และอำเภอมวกเหล็ก เป็นน้ำที่ได้จากโพรงหินปูน ปริมาณน้ำโดยทั่วไปไม่เกิน 25 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แต่มีบางแห่งที่อาจจะได้มากกว่า 100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

3. แหล่งน้ำชลประทาน

เนื่องจากจังหวัดสระบุรี เป็นแหล่งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคกลางและของประเทศ โดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลักคือ แม่น้ำป่าสักเพียงสายเดียวที่มีปริมาณน้ำมาก การพัฒนาแหล่งน้ำโดยระบบชลประทานจึงมีความจำเป็นต่อการหล่อเลี้ยงกิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัด ทั้งในเขตชุมชนและพื้นที่ชนบท

การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินของจังหวัด ส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยกรมชลประทาน ซึ่งมีทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรมีโครงการชลประทานสำคัญ ๆ หลายโครงการ โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการชลประทานระดับภาค ได้แก่ โครงการเจ้าพระยาใหญ่ โครงการชลประทานป่าสักใต้ โครงการชลประทานรังสิตเหนือ โครงการเริงราง เป็นต้น โครงการที่สร้างขึ้นเกือบทั้งหมดตดน้ำจากแม่น้ำป่าสัก รองลงมาได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ยังมีคลองชลประทานสายหลัก เพื่อจ่ายน้ำให้คลองย่อยอื่น ๆ ในโครงการได้แก่ คลองระพีพัฒน์ คลองชัยนาท-ป่าสัก คลองเริงราง เป็นต้น รวมเนื้อที่ในเขตชลประทานทั้งจังหวัดประมาณ 416,999 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.7 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นโครงการเพื่ออุปโภค-บริโภค 9 โครงการ ทั้งหมดเป็นประเภทอ่างเก็บน้ำ ที่เหลือเป็นโครงการเพื่อการเกษตร

อย่างไรก็ตาม ระบบชลประทานที่มีอยู่ในจังหวัดยังขยายไปไม่ถึงทั้งจังหวัด เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านลักษณะภูมิประเทศ

เส้นทางคมนาคม

จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่สามารถเดินทางติดต่อและขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัดและภายใน

ในจังหวัดได้สะดวกทั้งทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางเรือ โดยเฉพาะทางรถยนต์จังหวัดสระบุรี เป็นชุมทางการคมนาคมทางรถยนต์ที่สำคัญของภาคกลาง เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางไปสู่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นจุดแยกไปสู่ภาคตะวันออกอีกด้วย (แผนที่ 4)

ระบบถนนภายในจังหวัดสามารถติดต่อถึงกันได้ภายใน 1 ชั่วโมง ถนนติดต่อระหว่าง อำเภอ เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์สภาพดี ถนนติดต่อระหว่างตำบลและหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง สามารถใช้งานได้ตลอดปี มีถนนสายหลักที่สำคัญดังนี้

- ทางหลวงแผ่นดินสายประธาน หมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นเส้นทางเชื่อม ระหว่างภาค เริ่มจากกรุงเทพมหานคร ผ่านอำเภอรังน้อย จังหวัดอยุธยา สระบุรี ลพบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก ลำปาง ไปสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงราย รวมระยะ ทางประมาณ 1,007 กม.

- ทางหลวงแผ่นดินสายประธาน หมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) เป็นเส้นทางที่เปิดสู่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มต้นจากเขตเทศบาลเมืองสระบุรีผ่านจังหวัดนครราชสีมา อำเภอพล อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี สิ้นสุดเส้นทางที่จังหวัดหนองคาย ระยะทางประมาณ 508 กม.

- ทางหลวงแผ่นดินสายประธาน หมายเลข 21 (พุแค-หล่มสัก) แยกจากทางหลวง แผ่นดินสายประธาน หมายเลข 1 ที่ตำบลพุแค อำเภอเมืองสระบุรี เป็นเส้นทางที่ให้ประโยชน์ เป็นอย่างมาก เพราะเป็นการเปิดลุ่มน้ำป่าสักเพื่อให้สินค้าผลผลิตจากบริเวณลุ่มน้ำป่าสักขนส่ง ออกสู่ตลาดได้โดยสะดวก

- ทางหลวงแผ่นดินสายประธาน หมายเลข 33 (หินกอง-อรัญประเทศ) แยกจากทาง หลวงแผ่นดินสายประธาน หมายเลข 1 ที่ตำบลห้วยมุ่น ในเขตสุขาภิบาลหินกอง เป็นเส้นทาง เชื่อมภาคกลางกับภาคตะวันออก โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ก่อน

นอกจากทางหลวงแผ่นดินสายหลักดังกล่าวแล้ว โครงข่ายถนนยังอาศัยทางหลวงแผ่นดิน สายรอง ทางหลวงจังหวัด และทางหลวงท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง ได้แก่

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2089 แยกมิตรภาพ - มวกเหล็ก - รังม่วง
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3022 พระพุทธบาท - บ้านหมอ - ท่าเรือ
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3023 สระบุรี - เสาไห้ - ท่าเรือ
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3034 หน้าพระลาน - อำเภอท่าเรือ

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3041 สระบุรี - เสาไห้
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3045 วิหารแดง - หนองหมู
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3048 ห้วยบง - ท่าลาน
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3222 แก่งคอย - อำเภอบ้านนา
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3385 หน้าพระลาน - หนองจวน

นอกจากนี้ยังมีถนน เลียบฝั่งคลองระพีพัฒน์ และถนนเชื่อมชุมชน คาบล หมู่บ้านในจังหวัด สภาพถนนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐาน

บทบาทและความสำคัญของเส้นทางหลวงสายต่าง ๆ พิจารณาจากปริมาณการจราจร พบว่า เส้นทางหลวงที่เชื่อมชุมชนหลักระหว่างภาคและเส้นทางเข้า-ออกชุมชน เป็นเส้นทางที่มีแหล่งโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งวัตถุดิบ เพื่ออุตสาหกรรมและแหล่งรวมผลผลิตทางการเกษตร ตั้งอยู่ ทางรถไฟ เป็นเส้นทางคมนาคมที่ยังคงมีความสำคัญอยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะในการขนส่งสินค้า จังหวัดสระบุรีมีเส้นทางรถไฟผ่าน 2 สาย คือ

1. เส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 กรุงเทพฯ - อุบลราชธานี ระยะทางยาว 575 กม.

1.2 กรุงเทพฯ - หนองคาย ระยะทางยาว 642 กม.

มีรถโดยสารขึ้น - ลง ผ่านสระบุรีวันละ 30 ขบวน

มีรถสินค้าขึ้น - ลง ผ่านสระบุรีวันละ 22 ขบวน

ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเส้นทางรถไฟสายเศรษฐกิจที่สำคัญ เชื่อมโยงระหว่างภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประเทศลาว เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานครไปยังชุมทางจิระ จังหวัดนครราชสีมา แล้วแยกออกเป็น 2 สาย สายหนึ่งตัดตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ สิ้นสุดเส้นทางที่จังหวัดอุบลราชธานี อีกสายตัดขึ้นไปทางเหนือผ่านจังหวัดขอนแก่น อุตรดิตถ์ ไปสิ้นสุดเส้นทางที่จังหวัดหนองคาย

2. เส้นทางรถไฟสายเหนือ

- สายกรุงเทพฯ - เชียงใหม่ ระยะทางยาว 851 กม.

เริ่มจากกรุงเทพมหานคร ขึ้นไปทางเหนือผ่านจังหวัดอยุธยา สระบุรี ลพบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ พิษณุโลก อุตรดิตถ์ ลำปาง ลำพูน สิ้นสุดเส้นทาง ที่จังหวัดเชียงใหม่

ทางเรือ ใช้น้ำมันปาล์ม คลองระพีพัฒน์ เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าต่าง ๆ ได้ตลอดปี แต่ปัจจุบันลดความสำคัญลงมาก

การขนส่งสินค้า

จังหวัดสระบุรีมีการขนส่งสินค้าได้ 3 ทางด้วยกันคือ ทางรถยนต์ ทางรถไฟ และ ทางน้ำ

1. ทางรถยนต์ จากการสำรวจของกรมการขนส่งทางบกพบว่าจังหวัดสระบุรีมีปริมาณสินค้าขนส่งเข้ากรุงเทพฯ มากที่สุดในภาคกลาง ประเภทสินค้าที่ออกจากจังหวัดที่สำคัญได้แก่ วัตถุดิบในการก่อสร้างประเภท หิน ดิน ทราย ประมาณร้อยละ 60.22 ของสินค้าออกทั้งหมด รองลงมาคือ ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์ซีเมนต์ ร้อยละ 25.08, ข้าวร้อยละ 7.59, ข้าวโพดร้อยละ 1.17 นอกจากนี้จังหวัดสระบุรียังนำเข้าสินค้าจากกรุงเทพฯ มากที่สุดในภาคกลางเช่นกัน ประเภทของสินค้าที่นำเข้ามากที่สุดได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 25.54 ของสินค้าเข้าทั้งหมด รองลงมาคือ สินค้าประเภทโลหะก่อสร้างร้อยละ 17.39 ปุ๋ยและอาหารสัตว์ร้อยละ 16.36 (ตารางที่ 2 และ สินค้าประเภทเบ็ดเตล็ด ร้อยละ 9.97 เป็นต้น)

2. ทางรถไฟ จากสถิติการขนส่งสินค้าทางรถไฟปี พ.ศ.2528 มีสินค้าเข้า-ออก จังหวัดสระบุรีรวม 1,137,135.5 ตัน จำแนกเป็นสินค้าเข้า 188,773.7 ตัน คิดเป็นร้อยละ 16.6 ของสินค้าที่ขนส่งทั้งหมด เป็นสินค้าออก 948,361.7 ตัน คิดเป็นร้อยละ 83.4 ของสินค้าที่ขนส่งทั้งหมดโดยผ่านสถานีขนถ่ายสินค้าที่สำคัญคือ บ้านหมอ บ้านช่องไต้ และ มาบกะเบา ประเภทสินค้าเข้าที่ขนส่งทางรถไฟส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งส่งมาจากกรุงเทพมหานคร และแร่ยิบซั่ม ที่ส่งมาจากภาคเหนือ ส่วนประเภทสินค้าออกส่วนใหญ่เป็นปูนซีเมนต์ รองลงมาคือ พืชไร่ และข้าวสาร กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นตลาดใหญ่ของสินค้าปูนซีเมนต์ ซึ่งเป็นสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้างที่สำคัญ โดยมีปริมาณการส่งออกไปยังกรุงเทพมหานครถึง 804,805.1 ตัน ในปี 2528 หรือคิดเป็นร้อยละ 87 ของปูนซีเมนต์ที่ส่งออกทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำเข้าปูนซีเมนต์จากจังหวัดสระบุรี ในปี 2528 ถึง 106,103.9 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ส่วนภาคเหนือและ ภาคใต้นำเข้าปูนซีเมนต์ 12,692.0 และ 3,181.6 ตัน ตามลำดับ อนึ่ง สำหรับภาคใต้นั้น มีปูนซีเมนต์ที่ผลิตที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชรองรับอยู่แล้ว

ตารางที่ 2 แสดงปริมาณสินค้า จำนวนเที่ยว และปริมาณการขนส่งเข้า-ออก กรุงเทพมหานคร-จังหวัดสระบุรี จำแนกตามประเภทสินค้าปี 2530

ประเภทสินค้า	ปริมาณสินค้า		เที่ยวเข้า		เที่ยวออก		ปริมาณการขนส่ง	
	(ตัน)	%	จำนวนเที่ยว	(ตัน-ก.ม.)	(ตัน)	%	จำนวนเที่ยว	(ตัน-ก.ม.)
ข้าว	403,897	7.59	33,982	43,620,876	1,859	0.33	182	200,772
หิน สิม หวาย	3,201,809	60.22	253,292	345,795,372	4,238	0.75	351	457,704
ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์	1,333,904	25.08	36,801	144,061,632	49,712	8.89	3,133	5,368,896
โลหะก่อสร้าง	87,334	1.64	6,656	9,432,072	97,240	17.39	7,852	10,501,920
วัสดุก่อสร้างอื่น ๆ	39,377	0.74	5,213	4,252,716	3,744	0.66	455	404,352
ไม้	11,375	0.21	1,079	1,228,500	12,610	2.25	1,352	1,361,830
เชื้อเพลิงไม้	2,418	0.04	286	261,144	767	0.13	130	82,836
น้ำมันเชื้อเพลิง	723	0.01	91	78,624	142,831	25.54	12,142	15,425,748
แร่	624	0.01	39	67,392	5,863	1.04	390	633,204
ผักและผลไม้	14,313	0.26	6,448	1,545,804	4,537	0.81	1,586	489,996
มันสำปะหลัง	27,385	0.52	2,184	301,158	26	0	13	2,808
ข้าวโพด	62,473	1.17	5,252	6,747,624	0	0	0	0
น้ำตาล	325	0.00	26	35,100	182	0.03	26	19,656
ถั่ว	4,407	0.08	442	475,956	156	0.02	13	16,843
ปอ	17,173	0.32	1,820	1,854,684	2,405	0.43	351	259,740
เครื่องพิมพ์	23,400	0.44	2,431	2,527,200	24,297	4.34	2,626	2,624,076
ของชำ	18,603	0.34	2,249	2,009,124	5,187	0.92	1,417	560,076
สัตว์บก	10,231	0.19	3,887	1,104,948	130	0.02	117	14,040
สัตว์น้ำ	923	0.01	156	99,684	4,628	0.82	1,261	499,824
นุ้ยและอาหารสัตว์	14,133	0.26	1,664	1,531,764	91,520	16.36	8,632	9,884,160
เครื่องใช้สอย	6,123	0.11	1,092	661,284	14,417	2.57	3,315	1,557,036
เบ็ด เคสลิศ	11,336	0.21	2,847	1,224,238	55,770	9.97	6,929	6,023,160
สินค้าอื่น ๆ	23,829	0.44	3,237	2,573,532	36,972	6.61	4,719	3,992,976
รวม	5,316,675	100	421,174	574,200,900	559,091	100	56,992	60,381,628

ที่มา : รายงานการสำรวจปริมาณการขนส่งทางถนน ปีงบประมาณ 2530 กรมการขนส่งทางบก

เที่ยวเข้า หมายถึง จากจังหวัดสระบุรีเข้ากรุงเทพฯ เที่ยวออก หมายถึง จากกรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 3 แสดงสถิติการขนส่งสินค้าเข้าและออกตามสถานีต่าง ๆ ของจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2528 (รายอำเภอ)
(หน่วย: ตัน)

สถานี	ข้าวสาร	ข้าวโพดและ ถั่วต่าง ๆ	ปูนซีเมนต์	ไม้ซุงและ ไม้แปรรูป	มะพร้าว	น้ำมันเชื้อเพลิง	แร่ใยหิน	รวม
สินค้าขาเข้า								
บ้านหมอ	902.6	16,331.4	381,335.6	22.0	-	-	-	398,591.6
บ้านกล้วย	1,936.4	-	-	-	-	-	-	1,936.4
บ้านปอแก้ว	30.0	-	-	-	-	-	-	30.0
สระบุรี	510.0	1,162.7	91.1	-	-	-	-	1,763.8
แก่งคอย	-	684.0	-	-	-	-	-	684.0
บ้านชองใต้	-	-	12,441.0	-	-	-	-	12,441.0
มาบกะเบา	-	-	532,915.4	-	-	-	-	532,915.4
รวม	3,379.0	18,178.1	926,783.1	22.0	-	-	-	948,362.2
สินค้าขาเข้า								
บ้านหมอ	661.0	4,948.8	-	25.0	-	6,079.0	78,069.7	89,783.5
บ้านปอแก้ว	-	-	-	-	10.0	-	-	10.0
บ้านชองใต้	-	-	-	-	-	50,897.5	40,720.4	91,617.9
มาบกะเบา	-	-	-	-	-	7,129.8	-	7,129.8
รวม	661.0	4,948.8	-	25.0	10.0	64,106.3	118,790.1	188,541.2

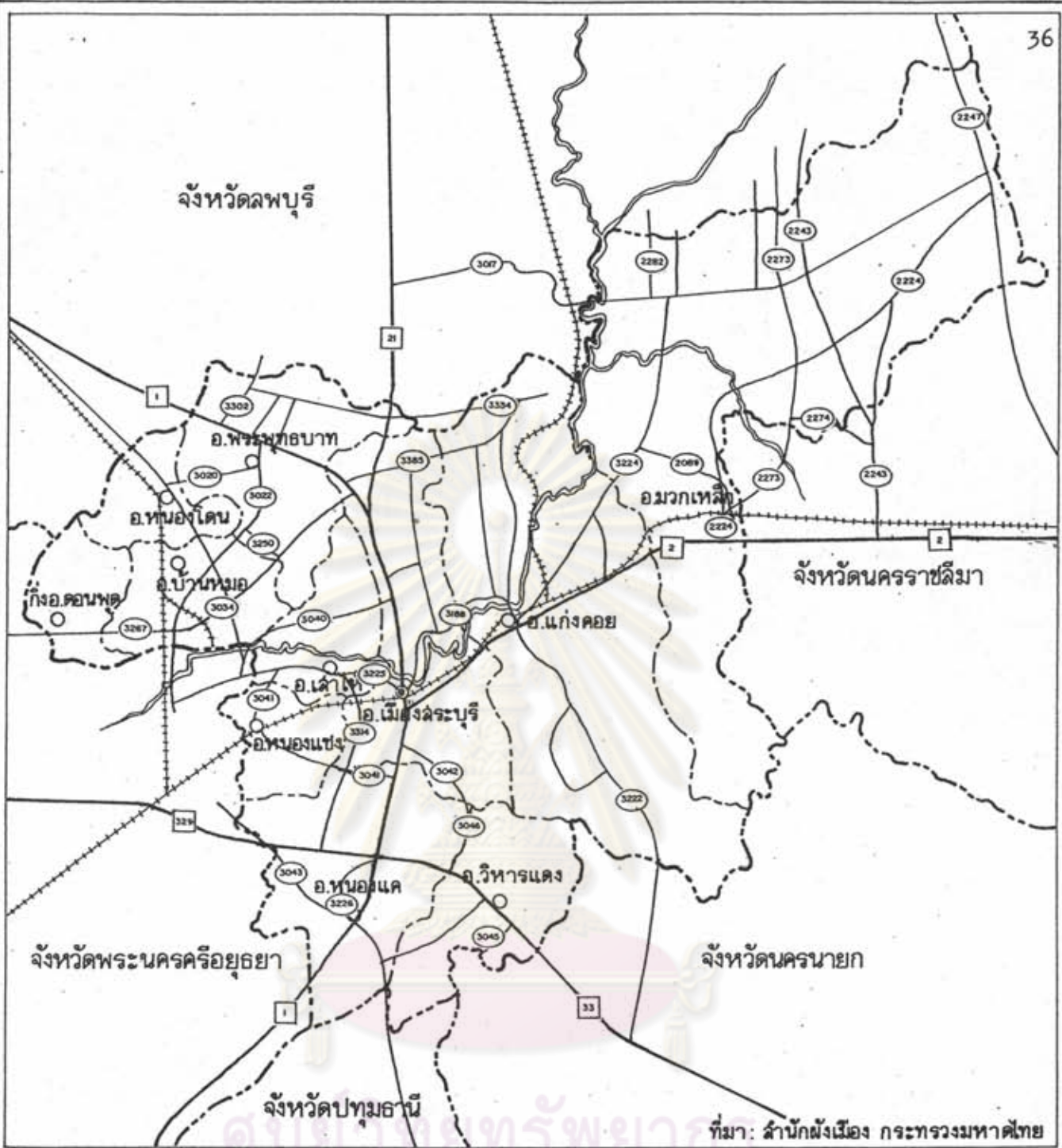
ที่มา : การรถไฟแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4 สถิติการขนส่งสินค้าเข้าและออกตามสถานีต่าง ๆ ของจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2528 (รายภาค)

(หน่วย: ตัน)

สถานี	ข้าวสาร	ข้าวโพดและ ถั่วต่าง ๆ	ปูนซีเมนต์	ไม้ซุงและ ไม้แปรรูป	มะพร้าว	น้ำมันเชื้อเพลิง	แร่ใยหิน	รวม
สินค้าขาเข้า								
ภาคเหนือ	-	-	-	-	-	-	118,790.1	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	893.5	4,948.8	-	-	-	-	-	-
ภาคกลาง	-	-	-	25.0	-	-	-	-
ภาคใต้	-	-	-	-	10.0	-	-	-
กรุงเทพมหานคร	-	-	-	-	-	64,106.3	-	-
รวม	893.5	4,948.8	-	25.0	10.0	64,106.3	118,790.1	188,773.7
สินค้าออก								
ภาคเหนือ	-	-	12,692.0	-	-	-	-	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	106,103.9	-	-	-	-	-
ภาคใต้	-	-	3,181.6	-	-	-	-	-
กรุงเทพมหานคร	3,379.0	18,178.1	-	-	-	-	-	-
และปริมณฑล	-	-	804,805.1	22.0	-	-	-	-
รวม	3,379.0	18,178.1	926,782.6	22.0	-	-	-	- 948,361.7

ที่มา : การรถไฟแห่งประเทศไทย

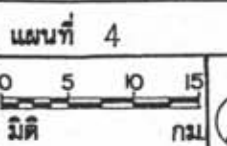
ที่มา: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การศึกษารูปแบบการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมวัลด์คู่กล้วย ในจังหวัดลพบุรี

แสดง: อาณาเขตการปกครองและเส้นทางคมนาคม

สัญลักษณ์

- แนวเขตจังหวัด
- แนวเขตอำเภอ
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- แม่น้ำ
- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางล่วนราชการอื่น
- ทางรถไฟ

3. ทางน้ำ มีการขนส่งสินค้าต่าง ๆ โดยใช้แม่น้ำป่าสัก และคลองระพีพัฒน์ได้ตลอดปี แต่ปัจจุบันลดความสำคัญลงมาก

การปกครองและการบริหารราชการ

การบริหารส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็น 10 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองสระบุรี
2. อำเภอหนองแค
3. อำเภอแก่งคอย
4. อำเภอหนองแซง
5. อำเภอบ้านหมอ
6. อำเภอเสาไห้
7. อำเภอพระพุทธบาท
8. อำเภอวิหารแดง
9. อำเภอมวกเหล็ก
10. อำเภอหนองโดน
11. กิ่งอำเภอดอนพุด

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1 แห่ง
2. เทศบาล	3 แห่ง
3. สุขาภิบาล	17 แห่ง

ศูนย์วิทยุโทรพยาธิกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 แสดงเนื้อที่และการปกครองของจังหวัดสระบุรี

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ระยะห่าง จากจังหวัด (ก.ม)	ระดับชั้น อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	การปกครอง			
				เทศบาล	ตำบล	หมู่บ้าน	สุขาภิบาล
อำเภอเมืองสระบุรี	-	1	452.207	1	17	121	2
อำเภอแก่งคอย	12	1	801.162	1	13	107	1
อำเภอหนองแค	21	1	262.867	1	18	180	2
อำเภอหนองแซง	25	5	87.081	-	9	68	1
อำเภอบ้านหมอ	30	2	203.576	-	9	75	2
อำเภอเสาไห้	8	4	111.808	-	12	101	2
อำเภอพระพุทธบาท	28	2	287.065	-	9	94	1
อำเภอวิหารแดง	26	2	204.501	-	6	51	2
อำเภอมวกเหล็ก	38	3	1,019.439	-	9	87	2
อำเภอหนองโดน	38	5	88.070	-	4	32	1
กิ่งอำเภอคอนสาร	45	5	58.714	-	4	28	1
รวม			3,576.486	3	110	944	17

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาธารณูปโภค-สาธารณูปการ

1. ประปา

การให้บริการประปาของจังหวัดสระบุรี ให้บริการได้เฉพาะชุมชนใหญ่ ๆ เท่านั้น ชุมชนเล็ก ๆ และพื้นที่ชนบทยังต้องอาศัยน้ำจากบ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล และแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ นอกจากนี้ในเขตชุมชนที่มีบริการประปาแล้วก็ยังมีปัญหาการบริการไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีกำลังการผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ แหล่งน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปาคือ แม่น้ำป่าสัก และคลองชลประทานซึ่งตักน้ำจากแม่น้ำป่าสัก ในช่วงหน้าแล้งปริมาณน้ำในแม่น้ำป่าสักลดลงก่อให้เกิดปัญหาแหล่งน้ำดิบมีน้ำไม่เพียงพอ เช่นเดียวกับชุมชนเล็ก ๆ และพื้นที่ชนบทที่อาศัยน้ำอุปโภคบริโภคจากแหล่งน้ำธรรมชาติจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากน้ำในแหล่งน้ำลดลงหรือบางแห่งแห้งขอด จนทำให้บางพื้นที่ในปีที่แล้งมาก ๆ ต้องขอความช่วยเหลือการบริการน้ำบริโภคจากหน่วยงานในจังหวัด

การบริการน้ำประปาในปัจจุบัน

- การประปาเทศบาล อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการของเทศบาล มี 3 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสระบุรี เทศบาลตำบลหนองแค เทศบาลตำบลแก่งคอย
- การประปาสุขาภิบาล อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการของสุขาภิบาล มี 4 แห่ง คือ สุขาภิบาลมากเหล็ก สุขาภิบาลวังม่วง สุขาภิบาลบ้านหมอ และสุขาภิบาลหน้าพระลาน
- การประปาซึ่งการประปาภูมิภาคจัดสร้างและให้คำแนะนำด้านวิชาการแก่สุขาภิบาล แล้วให้สุขาภิบาลดำเนินการเองมี 3 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลเสาไห้ สุขาภิบาลบ้านยาง และสุขาภิบาลหนองแซง
- การประปาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการของสำนักงานการประปาภูมิภาค เขต 2 มี 2 แห่ง ได้แก่ การประปาหินกอง และการประปาหนองโตน-พระพุทธบาท
- การประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการโดยเอกชนมี 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลท่าลาน อำเภอบ้านหมอ ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด เป็นประปาที่ใช้ในโรงงานของบริษัทและให้บริการแก่ประชาชนในเขตชุมชนสุขาภิบาลท่าลานด้วย
- การประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์ประปาชนบท เขต 1 จังหวัดสระบุรี ให้บริการครอบคลุมพื้นที่ 13 จังหวัดในภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกบางส่วน เป็น

หน่วยงานที่ขึ้นกับกระทรวงสาธารณสุข ค่าบริการให้บริการประปา สร้างถังเก็บน้ำและขุดบ่อในพื้นที่ชนบท โดยมีหลักเกณฑ์การเลือกพื้นที่โดยหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัด ปัจจุบันค่าบริการไปแล้วในพื้นที่ตำบลพระยาทศ ตำบลต้นตาล และตำบลเริงราง อำเภอบ้านหมอ โดยใช้งบประมาณจากเงิน กสช.

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของกรมทรัพยากรธรณี ได้แก่ ฝ่ายพัฒนาน้ำบาดาล 2 ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกแย้ อำเภอวิหารแดง ค่าบริการให้บริการสำรวจและขุดบ่อน้ำบาดาลในเขตพื้นที่ชนบทและชุมชนเล็ก ๆ ที่ไม่มีบริการประปา

2. ไฟฟ้า

จังหวัดสระบุรีซื้อกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจากแหล่งผลิตเขื่อนภูมิพล เขื่อนเจ้าเพชร และเขื่อนน้ำพอง ส่งผ่านสถานีย่อย 4 แห่งคือ เขตตัวเมืองสระบุรี แก่งคอย หินกอง และพระพุทธบาท โดยสถานีย่อยทั้ง 4 แห่งนี้ จะจ่ายไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้ไฟฟ้าทั่วไปในระบบ 22,000 โวลต์ และจ่ายให้กับโรงงานปูนซีเมนต์ในระบบ 150,000 โวลต์ กำลังการผลิตทั้งหมดมีเพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการใช้กระแสไฟฟ้า ซึ่งมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าเท่ากับ 628,636,850 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง ประเภทผู้ใช้ไฟฟ้าที่ใช้ไฟฟ้ามากที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งใช้ไฟฟ้าร้อยละ 78.74 ของปริมาณการใช้ไฟฟ้าทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 7.94 อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ร้อยละ 6.37 ธุรกิจขนาดเล็ก ร้อยละ 2.3 ธุรกิจขนาดใหญ่ ร้อยละ 2.03 โรงเรียนและสถานศึกษาของรัฐ ร้อยละ 0.59 อื่น ๆ ร้อยละ 2.03

ปริมาณการใช้ไฟฟ้าจะแปรผันโดยตรงกับจำนวนประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนั้นในเขตชุมชนใหญ่ ๆ ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่จะมีปริมาณการใช้ไฟฟ้ามาก ได้แก่ เขตอำเภอเมืองสระบุรี อำเภอพระพุทธบาท อำเภอหนองแค และอำเภอแก่งคอย ตามลำดับ (ตารางที่ 6) ปัจจุบันสามารถให้บริการไฟฟ้าครอบคลุมทุกตำบลในจังหวัดสระบุรี

3. โทรศัพท

การบริการโทรศัพทของจังหวัดสระบุรี อยู่ภายใต้การดำเนินงานของเขตโทรศัพทภูมิภาคที่ 9 ซึ่งให้บริการครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดสิงห์บุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง อยุธยา และสระบุรี สำหรับในจังหวัดสระบุรีการบริการโทรศัพทประกอบด้วยชุมสายโทรศัพท 5 ชุมสาย ได้แก่ ชุมสายสระบุรี ชุมสายแก่งคอย ชุมสายพระพุทธบาท ชุมสายบ้านหมอ และชุมสายหนองแค เป็นชุมสายระบบ Cross-bar และระบบ SPC นอกจากนี้ยัง

ตารางที่ 6 แสดงปริมาณการใช้จ่ายของจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2529

เขตจำหน่ายกระแสไฟฟ้า การไฟฟ้าจังหวัดสระบุรี	ที่อยู่อาศัย	ธุรกิจขนาดเล็ก	ธุรกิจขนาดใหญ๋	อุตสาหกรรม ขนาดเล็ก	อุตสาหกรรม ขนาดใหญ๋	โรงพยาบาลและ สถานศึกษาของรัฐ	อื่น ๆ	รวม จำนวน	%
จำนวนหน่วย (กิโลวัตต์)	49,893,315	14,469,172	12,791,702	40,037,423	494,950,791	3,725,644	12,768,804	628,636,851	100.00
%	7.94	2.30	2.03	6.37	78.74	0.59	2.03	100.00	-
อำเภอเมืองสระบุรี	16,756,853	6,112,361	11,639,297	8,885,844	447,295,671	2,042,622	4,024,622	496,756,936	79.03
อำเภอเสาไห้	666,543	283,576	-	-	-	35,144	-	985,263	0.16
อำเภอหนองแซง	1,025,102	94,508	-	-	-	43,132	-	1,162,742	0.18
อำเภอแก่งคอย	4,742,705	1,484,193	251,454	4,264,028	3,496,815	43,752	7,351,118	21,634,065	3.44
อำเภอมวกเหล็ก	1,559,501	588,748	133,360	1,209,307	3,299,800	44,482	145,048	6,980,246	1.11
ส.พิมทอง (อำเภอหนองแค)	3,300,812	1,115,345	107,019	313,853	-	50,017	647,471	5,534,517	0.88
อำเภอหนองแค	3,466,990	1,450,908	-	5,880,783	26,499,813	-	111,287	37,409,781	5.95
อำเภอวิหารแดง	3,537,254	722,494	-	-	-	-	-	4,259,748	0.68
ส.คชสิทธิ์ (อำเภอวิหารแดง)	1,416,379	88,986	-	-	-	2,203	-	1,507,928	0.24
อำเภอพระพุทธบาท	8,023,693	2,147,982	660,572	19,483,608	14,358,690	1,444,605	286,087	46,405,239	7.38
ตำบลซับสมบูรณ์ (อำเภอมวกเหล็ก)	457,668	-	-	-	-	-	-	457,668	0.07
ตำบลวังม่วง (อำเภอมวกเหล็ก)	314,002	31,820	-	-	-	-	-	345,822	0.06
อำเภอหนองไผ่	1,291,541	121,648	-	-	-	-	-	1,413,189	0.22
อำเภอคอนสาร	702,134	-	-	-	-	-	-	702,134	0.11
อำเภอบ้านหมอ	2,631,778	226,603	-	-	-	20,021	203,171	3,081,573	0.49

ที่มา : สำนักงานไฟฟ้าจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2529

มีชุมสายโทรศัพท์ทางไกลชนบทตามอำเภอต่าง ๆ อีก 8 แห่งคือ อำเภอมากเหล็ก 3 แห่ง อำเภอหนองโชน 1 แห่ง อำเภอหนองแค 3 แห่ง และ กิ่งอำเภอดอนพุด 1 แห่ง

4. ไปรษณีย์-โทรเลข

จังหวัดสระบุรีมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขรวมทั้งสิ้น 18 ที่ทำการ ให้บริการติดต่อทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การให้บริการมี 3 ประเภทที่สำคัญคือ การบริการไปรษณีย์ การบริการเงิน และการบริการโทรคมนาคมสำหรับการให้บริการโทรคมนาคม ได้แก่ เทเล็กซ์ วิทยุความถี่สูง และวิทยุสื่อสาร

- เทเล็กซ์ เป็นการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและนอกประเทศมีทั้งสิ้นจำนวน 14 เครื่อง เป็นเทเล็กซ์ของกระทรวงมหาดไทยที่ใช้ติดต่อสื่อสาร จำนวน 3 เครื่อง
- วิทยุความถี่สูง ให้บริการโทรศัพท์ต่างประเทศ และบริการในกรณีที่ต้องการโทรศัพท์แห่งประเทศไทยบริการไม่ถึง การดำเนินการอยู่ในรูปการติดตั้งวิทยุหมุนแบบโทรศัพท์ติดต่อได้ภายในรัศมี 70 กิโลเมตร สามารถติดต่อผู้รับปลายทางที่ไม่มีวิทยุได้โดยทางโทรศัพท์
- วิทยุสื่อสาร กรมตำรวจและกรมการปกครองจะมีวิทยุสื่อสารประจำทุกอำเภอ กระทรวงสาธารณสุข มีวิทยุสื่อสารประจำโรงพยาบาลทุกแห่ง รวมทั้งอำเภอต่าง ๆ คือ อำเภอหนองแค วิหารแดง บ้านหมอ พระพุทธบาท หนองโชน แก่งคอย มากเหล็ก และ กิ่งอำเภอดอนพุด ที่อำเภอหนองแขงมีสถานีรับ-ส่งความถี่ 1,000 กิโลวัตต์ นอกจากนี้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงภายในจังหวัด คือ สถานีวิทยุกระจายเสียง เสียงอดิศร 693 ขึ้นตรงต่อศูนย์การทหารม้าค่ายอดิศร

ประชากร

ในปี 2530 ภาคกลางมีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,729,042 คน จังหวัดลพบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี ชัยนาท อ่างทอง และ สิงห์บุรี ตามลำดับ

สำหรับจังหวัดสระบุรี ซึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคกลางนั้น มีประชากรรวมทั้งสิ้น 508,533 คน หรือคิด

ตารางที่ 7 จำนวนประชากรภาคกลาง ความหนาแน่น สัดส่วนประชากรต่อภาค

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	พ.ศ. 2530		สัดส่วนประชากร ต่อภาคคิดเป็น ร้อยละ
		ประชากร	ความหนาแน่น	
จังหวัดลพบุรี	6,161.288	717,091	116	26.28
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	2,547.616	666,588	262	24.43
จังหวัดสระบุรี	3,379.034	508,533	151	18.63
จังหวัดชัยนาท	2,635.587	344,077	131	12.61
จังหวัดอ่างทอง	981.102	273,092	278	10.01
จังหวัดสิงห์บุรี	837.386	219,661	262	8.05
รวมภาคกลาง	16,542.013	2,729,042	165	100.00

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นร้อยละ 18.63 ของประชากรภาคกลาง โดยมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 151 คนต่อตารางกิโลเมตร

ลักษณะทางด้านประชากรของจังหวัดสระบุรี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 60 ของประชากรทั้งจังหวัด ส่วนประชากรอีกร้อยละ 40 ประกอบอาชีพอยู่ในสาขาอุตสาหกรรม สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาบริการ และสาขาอื่น ๆ

การกระจายตัวของประชากร

ในปี 2530 จังหวัดสระบุรีมีประชากรทั้งสิ้น 508,533 คน เพิ่มขึ้น 28,989 คน จากเมื่อปี 2525 ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 479,544 คน หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.18 ต่อปี ประชากรจังหวัดสระบุรีจะกระจายอยู่มากทางตอนกลางและทางด้านตะวันออกของจังหวัด ซึ่งเป็นบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญตัดผ่าน จากการศึกษาพบว่าอำเภอที่มีขนาดประชากรมากมักจะเป็นอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ และมีเงินลงทุนในพื้นที่สูง รวมทั้งเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากอีกด้วย โดยสามารถจัดกลุ่มประชากรตามขนาดประชากรรายอำเภอออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 จำนวนประชากรมากกว่า 100,000 คน มี 1 อำเภอ ได้แก่
อำเภอเมือง

กลุ่มที่ 2 จำนวนประชากรตั้งแต่ 50,000-100,000 คน มี 3 อำเภอ ได้แก่
อำเภอหนองแค อำเภอแก่งคอย และอำเภอมวกเหล็ก

กลุ่มที่ 3 จำนวนประชากรตั้งแต่ 30,000-50,000 คน มี 3 อำเภอ ได้แก่
อำเภอพระพุทธบาท อำเภอน้ำหมก และอำเภอวิหารแดง

กลุ่มที่ 4 จำนวนประชากรตั้งแต่ 10,001-30,000 คน มี 2 อำเภอ ได้แก่
อำเภอหนองไผ่ และอำเภอหนองแซง

กลุ่มที่ 5 จำนวนประชากรต่ำกว่า 10,000 คน ได้แก่ กิ่งอำเภอคอนสาร

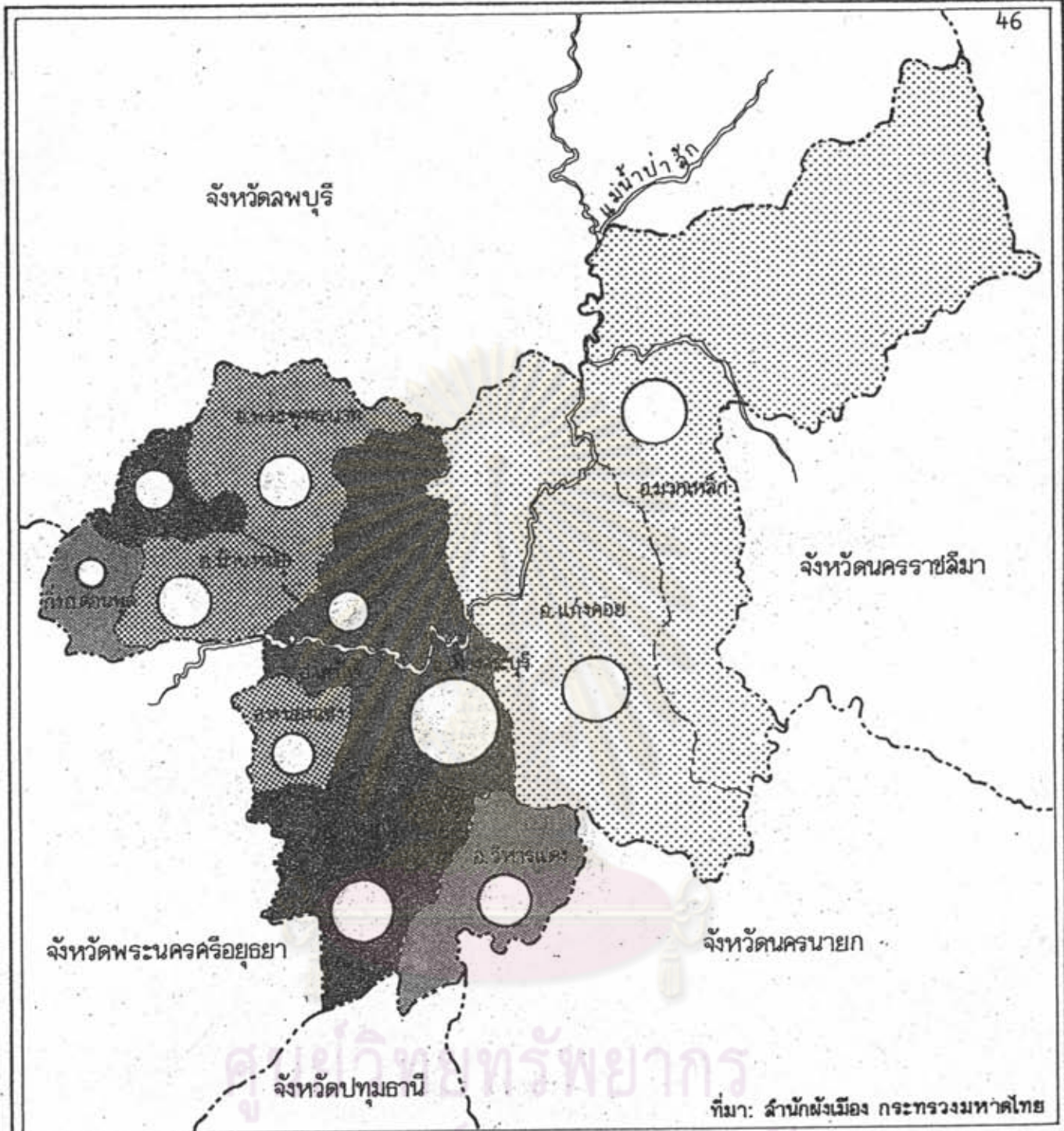
เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของประชากรรายตำบล พบว่า ในกลุ่มที่ 1 ซึ่งมีอำเภอเมือง อำเภอเดียวนั้น มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน 2 ตำบล คือ ตำบลปากเพรียว ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองสระบุรี และ ตำบลหน้าพระลาน กลุ่มที่ 2 อำเภอหนองแค มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน 4 ตำบล คือ ตำบลที่เป็นที่ตั้งอำเภอหนองแค ตำบลโคกแย้ ตำบลห้วยขมิ้น และตำบลห้วยทราย อำเภอแก่งคอย มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน 3 ตำบล คือ ตำบลที่เป็นที่ตั้งอำเภอแก่งคอย ตำบลบ้านป่า และตำบลชำผักแพว ส่วนอำเภอมวกเหล็ก มีตำบล

ที่มีประชากรเกิน 6,000 คน คือตำบลที่เป็นที่ตั้งอำเภอมวกเหล็ก ตำบลมวกเหล็ก ตำบลมิตรภาพ ตำบลวังม่วง ตำบลลำสมพุง และตำบลลำห้วยกลาง กลุ่มที่ 3 อำเภอพระพุทธบาท มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน 4 ตำบลคือ ตำบลที่เป็นที่ตั้งอำเภอพระพุทธบาท ตำบลขุนโขลน ตำบลพระพุทธบาท และตำบลธารเกษม อำเภอบ้านหมอ มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน 4 ตำบลคือ ตำบลซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอบ้านหมอ ตำบลบ้านหมอ ตำบลบางโขมด และตำบลบ้านครัว อำเภอวิหารแดง มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน 3 ตำบลคือ ตำบลซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอวิหารแดง ตำบลคลองเรือ และตำบลหนองสรวง กลุ่มที่ 4 อำเภอหนองโดน มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน 2 ตำบล คือ ตำบลที่เป็นที่ตั้งของอำเภอหนองโดน และตำบลหนองโดน อำเภอหนองแขง มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน ตำบลเดียว คือตำบลที่เป็นที่ตั้งของอำเภอหนองแขง กลุ่มที่ 5 กิ่งอำเภอดอนพุด มีตำบลที่มีประชากรเกิน 6,000 คน เพียง 1 ตำบล คือ ตำบลที่เป็นที่ตั้งของกิ่งอำเภอดอนพุด

สังเกตได้ว่า ตำบลที่มีจำนวนประชากรเกิน 6,000 คน ของแต่ละอำเภอนั้น มักจะเป็นตำบลที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ โดยเฉพาะตำบลในอำเภอเมือง อำเภอหนองแค อำเภอแก่งคอย อำเภอบ้านหมอ และอำเภอพระพุทธบาทนั้น มักจะเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง

ความหนาแน่นประชากร (แผนที่ 5)

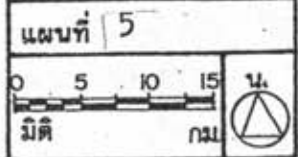
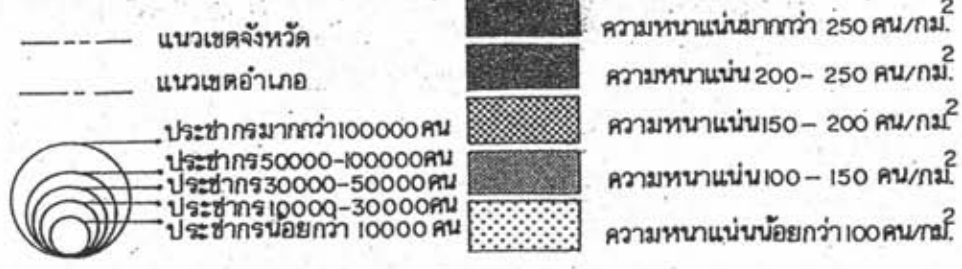
ความหนาแน่นของประชากรจังหวัดสระบุรีในปี 2530 จังหวัดสระบุรีมีความหนาแน่นประชากร 151 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรสูงได้แก่ อำเภอหนองโดน มีความหนาแน่นประชากร 410 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ อำเภอหนองแค 272 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอเมือง 250 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอเสาไห้ 215 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำสุดได้แก่ อำเภอแก่งคอยและอำเภอมวกเหล็ก มีความหนาแน่น 84 คนต่อตารางกิโลเมตรเท่ากัน จะเห็นได้ว่าลักษณะความหนาแน่นมากไปจนถึงปานกลางจะอยู่บริเวณทางด้านตะวันตกของจังหวัด ส่วนพื้นที่ด้านตะวันออกของจังหวัดคือ บริเวณอำเภอแก่งคอยและอำเภอมวกเหล็กนั้น มีประชากรอาศัยอยู่ค่อนข้างจะเบาบาง โดยสามารถจัดกลุ่มประชากรตามความหนาแน่นออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

การศึกษารูปแบบการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมวัลด์ทูล์กร้าง ในจังหวัดลพบุรี

แสดง : ความหนาแน่น และการกระจายตัวประชากร พ.ศ. 2530

สัญลักษณ์

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

- กลุ่มที่ 1 ความหนาแน่นมากกว่า 250 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหนองโคก และอำเภอหนองแค
- กลุ่มที่ 2 ความหนาแน่น 201-250 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภอเสาไห้
- กลุ่มที่ 3 ความหนาแน่น 151-200 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระพุทธบาท อำเภอบ้านหมอ และอำเภอหนองแซง
- กลุ่มที่ 4 ความหนาแน่น 101-150 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอวิหารแดง และกิ่งอำเภอดอนพุด
- กลุ่มที่ 5 ความหนาแน่นประชากรต่ำกว่า 100 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแก่งคอย และอำเภอมวกเหล็ก

การเปลี่ยนแปลงประชากร

ในระหว่างปี 2525-2530 จังหวัดสระบุรีมีการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 1.21 ต่อปี อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงสุดได้แก่ อำเภอมวกเหล็ก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 3.22 ต่อปี รองลงมาได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอวิหารแดง และอำเภอบ้านหมอ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 2.97 1.87 และ 1.43 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงสุดคือ อำเภอมวกเหล็กนั้น พบว่าบริเวณนี้มีการทำไร่และการเปิดพื้นที่ป่าใหม่จึงมีการอพยพแรงงานเข้ามา โดยเฉพาะแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน สำหรับอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรในทางลบได้แก่ อำเภอเสาไห้ อำเภอหนองแค และกิ่งอำเภอดอนพุด ตามลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแรงงานถูกดึงดูดไปอยู่ในพื้นที่ที่มีการจ้างงานสูงกว่าเพราะ 3 อำเภอนี้ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

การอพยพย้ายถิ่น

ประชากรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นประชากรที่มีการอพยพย้ายถิ่น เข้าไปอาศัยอยู่ในจังหวัดสระบุรีมากที่สุดคือ มีจำนวน 7,974 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 34.25 ของประชากรที่ย้ายเข้าทั้งหมด รองลงมาคือประชากรจากภาคกลาง ภาคเหนือ และกรุงเทพมหานคร คิดเป็นจำนวนร้อยละ 26.81 11.38 และ 9.68 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงการกระจายความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอ และสัดส่วนประชากรปี 2530 ต่อจังหวัด

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง ประชากรปี 2525-2530 คิด เป็นร้อยละต่อปี	สัดส่วนประชากร ปี 2530 ต่อ จังหวัด
		ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น		
อำเภอเมืองสระบุรี	476.000	103,710	218	119,093	250	2.97	23.42
อำเภอหนองแค	277.592	76,505	276	75,384	272	-0.24	14.82
อำเภอแก่งคอย	823.000	68,800	84	69,070	84	0.08	13.58
อำเภอมวกเหล็ก	711.000	51,418	72	59,700	84	3.22	11.74
อำเภอพระพุทธบาท	306.690	46,498	152	47,066	154	0.24	9.26
อำเภอบ้านหม้อ	263.621	43,076	163	46,158	175	1.43	9.08
อำเภอวิหารแดง	216.177	28,485	132	31,153	144	1.87	6.13
อำเภอเสาไห้	118.196	26,300	223	25,451	215	-0.65	5.00
อำเภอหนองแซง	92.058	15,331	167	15,784	172	0.59	3.10
อำเภอหนองโดน	32.700	13,122	401	13,421	410	0.46	2.64
กิ่งอำเภอคอนสาร	62.000	6,299	102	6,253	101	-0.15	1.30
รวม จังหวัดสระบุรี	3,379.034	479,544	142	508,533	151	1.21	100.00

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 9 การอพยพย้ายถิ่นของประชากรจังหวัดสระบุรี

ภาค	ย้ายเข้า		ย้ายออก		ย้ายสุทธิ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาคเหนือ	2,650	11.38	2,678	11.10	-28	3.30
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7,974	34.25	4,008	16.61	3,966	-467.14
ภาคใต้	284	1.22	68	0.28	216	- 25.44
ภาคกลาง	6,242	26.81	4,453	18.45	1,789	-210.72
ภาคตะวันออก	2,120	9.11	3,180	13.18	-1,060	124.85
ภาคตะวันตก	932	4.00	788	3.27	144	- 16.96
กรุงเทพมหานคร	2,253	9.68	6,189	25.65	-3,936	463.61
ปริมณฑล	825	3.55	2,765	11.46	-1,940	228.50
รวม	23,280	100.00	24,129	100.00	-849	

ที่มา : ผังโครงสร้างจังหวัดสระบุรี สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนประชากรที่อพยพออกจากจังหวัดสระบุรี จะอพยพเข้าไปอยู่ในกรุงเทพมหานครมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.65 ของประชากรที่ย้ายออกทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

กำลังแรงงานและการจ้างงาน

1. กำลังแรงงาน ในปี 2513 จังหวัดสระบุรีมีประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานประมาณ 232,351 คน โดยมีอัตราการเข้าสู่แรงงานคิดเป็นร้อยละ 74.43 ของประชากรวัยแรงงาน จากกำลังแรงงานทั้งหมด 172,943 คน แยกเป็นผู้ที่มีงานทำ 96,344 คน ผู้ที่กำลังหางานทำ 2,661 คน และรอฤดูกาลเกษตร 73,938 คน คิดเป็นร้อยละ 55.71, 1.54 และ 42.75 ของกำลังแรงงานทั้งหมด

สำหรับในปี 2523 จังหวัดสระบุรีมีประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานเพิ่มขึ้นเป็น 322,119 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 3.34 ต่อปี มีกำลังแรงงานทั้งสิ้น 219,991 คน แยกเป็นผู้มีงานทำ 157,921 คน ผู้ที่กำลังหางานทำ 9,256 คน และรอฤดูกาลเกษตร 52,814 คน คิดเป็นร้อยละ 71.78, 4.21 และ 24.01 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผู้ที่กำลังหางานทำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือในปี 2513 มีผู้ที่กำลังหางานทำเพียงร้อยละ 1.54 ของกำลังแรงงานทั้งหมด แต่เมื่อมาถึงปี 2523 ร้อยละของผู้ที่กำลังหางานทำเพิ่มเป็น 4.21 ซึ่งก็นับเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาจังหวัด (ตารางที่ 10)

2. การจ้างงาน เมื่อพิจารณาสัดส่วนการจ้างงานในสาขาการผลิตพบว่าในปี 2513 มีการจ้างงานในสาขาเกษตรกรรมสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 72.03 รองลงมาคือ สาขาบริการ สาขาพาณิชยกรรม สาขาอุตสาหกรรม และสาขาการขุดแร่โลหะและอโลหะ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.01, 6.67, 4.84 และ 1.81 ตามลำดับ

สำหรับปี 2523 นั้น สาขาการผลิตที่มีการจ้างงานสูงสุด ก็ยังเป็นสาขาการเกษตรเช่นเดิม แต่สัดส่วนการจ้างงานลดลงเหลือเพียงร้อยละ 60.7 รองลงมาคือ สาขาอุตสาหกรรม สาขาบริการ สาขาพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมที่ระบุไม่ชัดเจน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.26, 8.93, 8.34 และ 6.97 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป (กำลังแรงงาน) ผู้มีงานทำ กำลังหางานทำ
 รอดูการ เกษตร

กำลังแรงงาน	พ.ศ. 2513	สัดส่วนกำลังแรงงาน พ.ศ. 2513 คิดเป็น ร้อยละ	พ.ศ. 2523	สัดส่วนกำลังแรงงาน พ.ศ. 2523 คิดเป็น ร้อยละ
ผู้มีงานทำ	96,344	55.71	157,921	71.78
กำลังหางาน	2,661	1.54	9,256	4.21
รอดูการ เกษตร	73,938	42.75	52,814	24.01
รวมกำลังแรงงานทั้งหมด	172,943	100.00	219,991	100.00

ที่มา : สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523 จังหวัดสระบุรี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 แสดงประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ จำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม

สาขาการผลิต	การจ้างงาน พ.ศ. 2513	สัดส่วนการจ้างงาน คิดเป็นร้อยละ	การจ้างงาน พ.ศ. 2523	สัดส่วนการจ้างงาน คิดเป็นร้อยละ
เกษตรกรรม การป่าไม้ การล่าสัตว์ และการประมง	122,981	72.03	141,039	60.70
การขุดแร่โลหะและอโลหะ	3,085	1.81	1,475	0.63
การอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	8,265	4.84	21,519	9.26
การก่อสร้างซ่อมและรีดถอนทำลาย	3,056	1.79	5,736	2.47
การไฟฟ้า ก๊าซ ประปา และการบริการการสุขาภิบาล	205	0.12	457	0.20
พาณิชยกรรม	11,384	6.67	19,387	8.34
การขนส่ง ค้างสินค้า และการคมนาคม	4,581	2.68	5,227	2.25
บริการ	15,389	9.01	20,751	8.93
การธนาคาร สถาบันการเงินอื่น ๆ และการประกันภัย	158	0.09	582	0.25
อุตสาหกรรมระบุไม่ชัดเจน หรือไม่ทราบ	1,633	0.96	16,191	6.97
รวม	170,737	100.00	232,364	100.00

ที่มา : สำนะโบบประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523 จังหวัดสระบุรี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากสัดส่วนการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นจากเดิมมาก แสดงให้เห็นว่า การจ้างงานในสาขาอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและจะทวีความสำคัญในจังหวัดสระบุรีในอนาคต คือเพิ่มจากร้อยละ 4.84 ในปี 2513 มาเป็น 9.26 ในปี 2523 ในขณะที่การจ้างงานในสาขาเกษตรกรรมกลับลดลง คือลดจากร้อยละ 72.03 มาเป็น 60.7 ของการจ้างงานทั้งหมด ซึ่งก็ได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มว่าสาขาการผลิตนี้จะมีความสำคัญลดลงในอนาคตอันเนื่องจากการจ้างงาน (ตารางที่ 11)

บริการทางสังคม

1. การศึกษา

การบริการทางด้านการศึกษามีบทบาทที่สำคัญ เป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแรงงานและประชากร ปัจจุบันจังหวัดสระบุรีให้บริการทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

- ระดับก่อนประถมศึกษา มีโรงเรียนระดับนี้กระจายอยู่ในทุกอำเภอ แต่บางอำเภอจำนวนครูต่อนักเรียนยังต่ำกว่ามาตรฐาน

- ระดับประถมศึกษา จังหวัดสระบุรีมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั้งสิ้น 392 โรงเรียน ระดับนี้กระจายอยู่ทุกอำเภอและตำบล ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เฉพาะโรงเรียนประจำอำเภอที่มีการศึกษาถึงระดับมัธยมปลาย

- ระดับมัธยมศึกษา มีทั้งหมด 23 แห่ง เป็นของรัฐบาล 20 แห่ง และของเอกชน 3 แห่ง โดยตั้งอยู่ในอำเภอเมือง 2 แห่ง และอยู่ในอำเภอแก่งคอย 1 แห่ง

- ระดับอาชีวศึกษา สำหรับจังหวัดสระบุรีการศึกษาระดับนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากจังหวัดสระบุรียังขาดฝีมือแรงงานที่จะป้อนโรงงานอุตสาหกรรม และโครงการพัฒนาอีกมาก

ปัจจุบันมีสถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่สอนในระดับอาชีวศึกษา 6 แห่งด้วยกัน คือ

วิทยาลัยเทคนิคสระบุรี อำเภอเมือง

วิทยาลัยอาชีวศึกษา อำเภอเมือง

วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซีเมนต์ไทยบุสรณ์ อำเภอบ้านหมอ

โรงเรียนเทคโนโลยี อำเภอเมือง

โรงเรียนบริหารธุรกิจสระบุรี อำเภอเมือง

ศูนย์ฝึกวิชาชีพสระบุรี อำเภอพระพุทธบาท

สถาบันเหล่านี้ส่วนใหญ่เปิดสอนในระดับประโยควิชาชีพชั้นสูง

- ระดับอุดมศึกษา มี 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลสระบุรี และวิทยาลัยพยาบาลพระพุทธบาท ซึ่งเปิดสอนในระดับปริญญาตรีและอนุปริญญาตามลำดับ มีจำนวนนักศึกษา 905 คน และจำนวนอาจารย์รวม 57 คน โดยมีสัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาเฉลี่ย 1 : 16 คน

2. การสาธารณสุข (ตารางที่ 12)

การบริการด้านสาธารณสุข จัดเป็นบริการทางสังคมที่สำคัญและมีความจำเป็นมากสำหรับจังหวัดสระบุรี ปัจจุบันจังหวัดสระบุรีมีโรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่มีจำนวนเตียงคนไข้ 728 เตียง มีโรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอพระพุทธบาท มีจำนวนเตียงคนไข้ 360 เตียง และมีโรงพยาบาลชุมชนอีก 6 แห่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอหนองแค อำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก อำเภอบ้านหมอ อำเภอวิหารแดง และอำเภอหนองแซง นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลเอกชน 1 แห่ง และโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมอีก 1 แห่ง ที่อำเภอเมือง นอกจากนี้ยังมีสถานอนามัยประจำทุกตำบล บางตำบลมีมากกว่า 1 แห่ง ในจังหวัดสระบุรีมีสถานอนามัยรวม 114 แห่ง สำหรับบุคลากรที่ประจำสถานอนามัย แต่ละแห่งประกอบด้วย หัวหน้าสถานอนามัยและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ พยาบาล เจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์หรือเจ้าหน้าที่ควบคุมโรคเท่านั้น ให้การรักษาเฉพาะโรคที่ไม่ร้ายแรงนัก สำหรับการเจ็บป่วยด้วยโรคสำคัญจะต้องไปเข้ารับการรักษาในจังหวัด

อัตราส่วนบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรของจังหวัดสระบุรี

<u>บุคลากร</u>	<u>จำนวน</u>	<u>สัดส่วนต่อประชากร</u>
แพทย์	91 คน	1 : 5,536
ทันตแพทย์	17 คน	1 : 29,635
เภสัชกร	9 คน	1 : 55,976
พยาบาล	547 คน	1 : 921

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากร จะเห็นได้ว่ามีสัดส่วน

ที่สูงมาก

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนสถานบริการสาธารณสุข แยกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2529

	โรงพยาบาล ศูนย์	โรงพยาบาล ทั่วไป	โรงพยาบาล ชุมชน	สาธารณสุข จังหวัด	สาธารณสุข อำเภอ	สถานีอนามัย	โรงพยาบาล อื่น ๆ	โรงพยาบาล เอกชน	จำนวนเตียง
รวมทั้งจังหวัด	1	1	6	1	10	114	1	1	1,396
อำเภอเมืองสระบุรี	1	-	-	1	-	16	1	1	956
อำเภอหนองแค	-	-	1	-	1	17	-	-	30
อำเภอแก่งคอย	-	-	1	-	1	12	-	-	10
อำเภอมวกเหล็ก	-	-	1	-	1	18	-	-	10
อำเภอพระพุทธบาท	-	1	-	-	1	9	-	-	360
อำเภอบ้านหม้อ	-	-	1	-	1	8	-	-	10
อำเภอวิหารแดง	-	-	1	-	1	6	-	-	10
อำเภอเสาไห้	-	-	-	-	1	11	-	-	-
อำเภอหนองแซง	-	-	1	-	1	7	-	-	10
อำเภอหนองโดน	-	-	-	-	1	4	-	-	-
กิ่งอำเภอคอนสาร	-	-	-	-	1	6	-	-	-

หมายเหตุ : โรงพยาบาลอื่น ๆ ได้แก่ โรงพยาบาลค่ายอศิศร สังกัดกระทรวงกลาโหม 120 เตียง
โรงพยาบาลเอกชน ได้แก่ โรงพยาบาลมิตรภาพเมโมเรียล 108 เตียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทาง เศรษฐกิจ

1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูง เป็นอันดับหนึ่งของภาคกลางในปี 2530 คือมีมูลค่าทั้งสิ้น 7,119.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 37 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคกลาง รองลงมาคือ จังหวัดอยุธยา ซึ่งมีมูลค่า 3,641.2 ล้านบาท และจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีมูลค่า 3,516.1 ล้านบาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสระบุรีในรายสาขา พบว่า มูลค่าในสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุดคือ 2,134.4 ล้านบาท รองลงมาคือสาขาเหมืองแร่ และย่อยหินมูลค่า 1,235.1 ล้านบาท สาขาค้าส่งและค้าปลีกมูลค่า 1,107.2 ล้านบาท และสาขาเกษตรกรรมมูลค่า 781.1 ล้านบาท ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในรายสาขากับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง โดยการหาค่าความชำนาญพิเศษ (LQ) พบว่าจังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมเป็นสาขานำทางเศรษฐกิจของภาค เนื่องจากมีค่าความชำนาญพิเศษมากกว่า 1 ซึ่งหมายความว่ามีความชำนาญพิเศษมากกว่าภาค แสดงว่ามีการส่งออกและสาขาเศรษฐกิจนี้เป็นฐานเศรษฐกิจของจังหวัด รองลงมาคือ สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน ซึ่งมีค่าความชำนาญพิเศษเท่ากับ 2.4 และ 1.7 ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดสระบุรีเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานถลุงเหล็กและเหล็กเส้น และโรงงานทอกระสอบ เป็นต้น

นอกจากนี้ในสาขาเหมืองแร่และย่อยหิน ก็ยังเป็นสาขาที่โดดเด่นมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง ซึ่งหากเทียบเป็นร้อยละก็เท่ากับร้อยละ 88 ของภาคกลางเลยทีเดียว ทั้งนี้ เป็นเพราะจังหวัดสระบุรี มีโรงงานซึ่งทำการย่อยหินกระจุกตัวอยู่เป็นจำนวนมาก และยังส่งผลทำให้เกิดโรงงานที่ใช้หินย่อย เป็นวัตถุดิบตามมาอีกด้วย

2. รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล

จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูง เป็นอันดับหนึ่งของภาคกลาง กล่าวคือในปี 2530 จังหวัดสระบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงถึง 38,179 บาทต่อปี สูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาคกลางซึ่งมีเพียง 18,742 บาทต่อปี ประมาณหนึ่งเท่า ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรายได้สาขาอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสาขาอุตสาหกรรม และสาขาเหมืองแร่และย่อยหิน ซึ่งเป็นสาขาที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูง และการเพิ่มประชากรในอัตราที่ต่ำ

ตารางที่ 13 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในภาคกลาง ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2515 จำแนกตามสาขาการผลิต ปี 2530 และเปรียบเทียบความซ้ำมาตรฐาน (IQ) ระหว่างจังหวัดสระบุรีกับภาคกลาง

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	เปรียบเทียบความซ้ำมาตรฐาน (IQ) สระบุรีกับภาคกลาง	สระบุรี	อยุธยา	สุพรรณบุรี	อ่างทอง	สิงห์บุรี	ชัยนาท	ภาคกลาง
เกษตรกรรม	0.5	781.1	761.7	1,085.6	394.1	400.1	766.3	4,188.9
กสิกรรม		472.9	535.9	732.	261.6	318.6	604.6	2,926.2
ปศุสัตว์		197.1	95.5	154.1	77.9	39.7	72.6	636.3
ประมง		2.8	32.8	15.6	12.1	4.7	14.6	82.6
ป่าไม้		0.0	0	0	0	0	8.9	8.9
บริการทางการเกษตร		43.4	21.2	82.1	9.6	10.2	25.9	192.4
การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่าย ๆ		64.9	76.3	101.2	32.9	26.9	44.6	346.8
เหมืองแร่และขุดหิน	1.7	1,235.1	38.7	24.9	55.2	17.3	29.9	1,401.1
อุตสาหกรรม	2.4	2,134.4	774.9	171.3	51.3	144.9	131.0	3,407.8
ก่อสร้าง	0.6	131.4	90.0	207.5	29.5	35.6	141.5	635.5
ไฟฟ้าและประปา	1.6	532.1	182.6	100.5	45.8	30.7	28.0	919.7
การคมนาคมขนส่ง	0.6	207.5	244.6	211.0	112.1	107.2	62.8	945.2
การค้าส่งและค้าปลีก	1.1	1,107.2	535.5	379.2	149.4	168.9	271.4	2,611.6
ธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	0.6	85.7	95.5	94.4	44.4	39.8	48.0	407.8
ที่อยู่อาศัย	0.5	183.8	229.5	255.7	101.5	83.6	127.6	981.7
การบริหารและการป้องกันประเทศ	0.5	250.6	229.8	559.8	99.3	95.5	211.7	1,446.7
การบริหาร	0.6	470.6	458.4	426.1	212.4	226.7	285.8	2,080.0
รวม		7,119.5	3,641.2	3,516.1	1,295.0	1,350.6	2,104.3	19,027.0
มวลรวมผลิตภัณฑ์ต่อหัวประชากร/บาท		38,179.0	14,474.0	12,943.0	12,936.0	16,280.0	16,733.0	18,742.0

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 14 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสระบุรี ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2515 จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2525 และ 2530
หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
เกษตรกรรม	730.9	14	781.1	11	1.37
กลีกรวม	518.0	10	472.9	6	1.74
ปศุสัตว์	108.5	2	197.1	3	16.33
ประมง	3.6	0	2.8	0	-4.44
ป่าไม้	0.006	0	0.0	0	0
บริการทางการเกษตร	50.6	1	43.4	1	-2.85
การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่าย ๆ	50.2	1	64.9	1	5.86
เหมืองแร่และขุดหิน	1,046.1	20	1,235.1	17	3.61
อุตสาหกรรม	1,340.5	25	2,134.4	30	11.85
ก่อสร้าง	71.1	2	131.4	2	16.96
ไฟฟ้าและประปา	254.7	5	532.1	7	21.78
การคมนาคมขนส่ง	205.7	4	207.5	3	0.18
การค้าส่งและค้าปลีก	859.7	16	1,107.2	16	5.76
ธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	59.6	1	85.7	1	8.76
ที่อยู่อาศัย	159.4	3	183.8	3	3.06
การบริหารและการป้องกันประเทศ	202.3	4	250.6	3	4.77
การบริการ	339.0	6	470.6	7	7.76
รวม	5,269.0	100	7,119.5	100	7.03
มวลรวมผลิตภัณฑ์ต่อหัวประชากร/บาท	27,973.0		38,179.0		

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวม

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมในรายสาขาการผลิตของจังหวัดสระบุรีในระหว่างช่วงปี 2525-2530 พบว่า สาขาการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ได้แก่ สาขาไฟฟ้าและประปา รองลงมาคือ สาขาการก่อสร้าง อุตสาหกรรม การธนาคารฯ และการบริการ ตามลำดับ ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประชากรมีรายได้สูงรวมทั้งการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมและการทำเหมืองแร่และย่อยหิน ซึ่งนำรายได้เข้าจังหวัดปีหนึ่ง ๆ มูลค่าหลายล้านบาท ความต้องการทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จึงเพิ่มมากขึ้น

4. โครงสร้างทางเศรษฐกิจจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีสาขาการผลิตที่สำคัญ ๆ ที่นำรายได้มาให้แก่จังหวัด 4 สาขาด้วยกันคือ สาขาอุตสาหกรรม สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาการค้าส่งและค้าปลีก และสาขาเกษตรกรรม โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นร้อยละ 30, 17, 16 และ 11 ตามลำดับ ส่วนสาขาอื่น ๆ นอกนั้นมีความสำคัญลดหลั่นลงไป

4.1 สาขาอุตสาหกรรม เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 เมื่อพิจารณาจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม กล่าวคือ มีมูลค่าในปี 2530 ถึง 2,134.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด อุตสาหกรรมที่มีความสำคัญมากที่สุดในจังหวัดสระบุรี เมื่อพิจารณาจากเงินทุนและแรงงาน ได้แก่ อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง อุตสาหกรรมเหล็กและผลิตภัณฑ์โลหะ และอุตสาหกรรมการเกษตรและผลิตอาหาร

จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมจำพวกที่ผลิตวัสดุก่อสร้างหลัก ๆ เกือบครบทุกประเภท นอกจากนี้ยังมีโรงงานผลิตเหล็กเส้นที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ บริษัทเหล็กสยาม จำกัด (โรงงานเหล็กท่าหลวง) อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

4.2 สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญเป็นอันดับสองของจังหวัด เมื่อพิจารณาจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม โดยมีมูลค่าถึง 1,235.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 17 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัด จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีโรงโม่และย่อยหินตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตตำบลหน้าพระลานและตำบลพุดแค อำเภอเมือง และผลจากสาขาการผลิตนี้ยังเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างประเภทต่าง ๆ อีกหลายอย่าง เป็นต้นว่า อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ขาว อุตสาหกรรมปูนขาว และอุตสาหกรรมคอนกรีตบล็อก

4.3 สาขาการค้าส่งและค้าปลีก เป็นสาขาที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 รองจากสาขาอุตสาหกรรมและสาขาเหมืองแร่และย่อยหิน เมื่อพิจารณาจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมซึ่งในสาขานี้มีมูลค่าทั้งสิ้น 1.107.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

4.4 สาขาเกษตรกรรม เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 ของจังหวัด เมื่อดูจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ประกอบด้วย 6 สาขาการผลิตคือ กสิกรรม ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ บริการทางการเกษตร และการแปรรูปผลิตผลเกษตรอย่างง่าย ๆ โดยสาขา กสิกรรมมีบทบาทที่สำคัญที่สุด คือมีมูลค่า 472.9 ล้านบาท ในปี 2530 จังหวัดสระบุรีมีพืชเศรษฐกิจหลักคือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง และฝ้าย รองลงมาคือ สาขาปศุสัตว์ มีมูลค่า 197.1 ล้านบาท จากสถิติการเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดสระบุรี พบว่าสัตว์ที่มีการเลี้ยงกันมาก ได้แก่ ไก่ สุกร โค เป็ด และกระบือ

นอกจากสาขาการผลิตที่สำคัญทั้ง 4 สาขาแล้ว สาขาการผลิตที่มีความสำคัญอื่นเนื่องมาจากมีแนวโน้มการขยายตัวมาก เมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการผลิตระหว่างปี 2525 และปี 2530 ได้แก่ สาขาไฟฟ้าและประปา การธนาคาร การบริการ การบริการและการป้องกันประเทศ และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีค่าความเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 21.78 16.96, 8.76, 7.76, 4.77 และ 3.06 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ SHIFT-SHARE เพื่อหาสาขาการผลิตที่สมควรจะได้รับการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา

การพิจารณาว่าสาขาการผลิตใดเป็นสาขาการผลิตที่สมควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา โดยใช้วิธี "SHIFT-SHARE ANALYSIS" เป็นการพิจารณาถึงสาขาการผลิตที่เป็นตัวแปรสำคัญในการเติบโตในอัตราเดียวกับการผลิตของภาคหรือของประเทศ และพิจารณาถึงสาขาการผลิตที่มีการกระจุกตัวและขยายตัวเร็วโดยการเติบโตของจังหวัด ซึ่งพิจารณาการเติบโตมาจาก 2 ส่วน คือ

1. ส่วนหนึ่งเกิดจากการเติบโตทั้งหมดของภาคหรือของประเทศ
2. ส่วนหนึ่งเกิดจากการเติบโตที่จังหวัด ได้เปรียบจังหวัดอื่นที่มีโครงสร้างการผลิตแบบเดียวกัน

REGIONAL SHARE คือจำนวนมูลค่าเพิ่ม (Valued Added) ที่เพิ่มขึ้น ในกรณีที่การผลิตของจังหวัด เพิ่มขึ้นในอัตราเดียวกับการผลิตของจังหวัดหรือของประเทศ

PROPORTIONALITY SHIFT หรือ INDUSTRIAL MIX EFFECT หมายถึง จำนวนของการผลิตในจังหวัดที่แตกต่างไปจากการเพิ่มของการผลิตในภาคหรือประเทศ อันเนื่องมาจากการกระจุกตัวของอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะ เป็นประ เภทขยายตัวเร็วหรือช้าก็ได้

DIFFERENTIAL SHIFT คือ การเติบโตของจังหวัด อันเนื่องมาจากการที่มี อุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งโตเร็วในจังหวัดนั้นมากกว่าในจังหวัดอื่น ๆ

ผลจากการวิเคราะห์ :

ค่าของ SHARE จะบอกว่าจังหวัดนั้นมีการเติบโตอันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจรวมของภาคหรือของประเทศ เท่าใด

ค่าของ P-SHIFT ถ้าเป็น + แสดงว่า จังหวัดมีอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ขยายตัวเร็ว

ถ้าเป็น - แสดงว่า จังหวัดมีอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ขยายตัวช้า

ค่าของ D-SHIFT ถ้าเป็น + บอกว่ามีอุตสาหกรรมอะไรบ้างที่ เติบโตเร็วในจังหวัดนั้นมากกว่า จังหวัดอื่นที่มีโครงสร้างการผลิต แบบเดียวกัน (ได้เปรียบในเรื่อง ที่ตั้ง)

ถ้าเป็น - บอกว่ามีอุตสาหกรรมอะไรบ้างที่ เติบโตช้าในจังหวัดนั้นมากกว่า จังหวัดอื่นที่มีโครงสร้างการผลิต แบบเดียวกัน (เปรียบในเรื่อง ที่ตั้ง)

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสาม สำหรับอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง ในจังหวัดหนึ่ง สามารถแสดงได้ในรูปสมการดังนี้ คือ

สูตร การวิเคราะห์ส่วนแบ่งและส่วนโอน

$$S_{ij}^* = S_{ij} + \Delta S_{ij}^*$$

$$\text{โดยที่ } \Delta S_{ij} = S_{ij} \left[\frac{GRP^*}{GRP} - 1 \right] + S_{ij} \left[\frac{S_i^*}{S_i} - \frac{GRP^*}{GRP} \right] + S_{ij} \left[\frac{S_{ij}^*}{S_{ij}} - \frac{S_i^*}{S_i} \right]$$

โดย GRP คือ ผลิตภัณฑ์ภาค (Gross Regional Product) ในคอนตัน
ของช่วงเวลาวิเคราะห์

GRP* คือ ผลิตภัณฑ์ภาค ในตอนปลายของช่วงเวลา

S_i คือ มูลค่าเพิ่ม (value added) ของอุตสาหกรรมที่ i ในคอน
ตันของช่วงเวลา

S_i^* คือ มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมที่ i ในตอนปลายของช่วงเวลา

S_{ij} คือ มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมที่ i ในจังหวัด j ในคอนตันของ
ช่วงเวลา

S_{ij}^* คือ มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมที่ i ในจังหวัดที่ j ในคอน
ปลายของช่วงเวลา

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดสระบุรี
ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 มูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัดสระบุรีเพิ่มขึ้น 1,850.5 ล้านบาท โดย
เพิ่มขึ้นจาก Share 1,030.6 ล้านบาท P. Shift 257.9 ล้านบาท และ D-Shift 562.0
ล้านบาท โดยมีสาขาการผลิตที่ได้เปรียบในเชิงที่ตั้ง และมีการขยายตัวเร็วกว่าภาคกลางคือ สาขา
ปศุสัตว์ อุตสาหกรรม ก่อสร้าง ไฟฟ้าและประปา บริหารราชการและการป้องกันประเทศ และ
การบริการ สำหรับสาขาเหมืองแร่และการย่อยหิน เป็นสาขาการผลิตที่ได้เปรียบในเชิงที่ตั้งแต่
ขยายตัวช้า แต่เป็นสาขาที่ทำรายได้ให้จังหวัดมากเป็นลำดับ 2 รองจากสาขาอุตสาหกรรม

ตารางที่ 15 แสดงการวิเคราะห์ส่วนแบ่งส่วนภูมิภาค ปี 2525-2530 เปรียบเทียบจังหวัดสระบุรีกับภาคกลาง ณ ราคาคงที่ปี 2515

สาขาการผลิต	Sij	$\frac{GRP^*}{GRP} - 1$	$\frac{Si^*}{Si}$	$\frac{Si^* - GRP^*}{Si GRP}$	$\frac{Sij^*}{Sij}$	$\frac{Sij^* - Si^*}{Sij Si}$	Share (S)	P-SHIFT (P)	D-SHIFT (D)
1. สาขาเกษตรกรรม									
- ปลูกข้าว	518.0		0.9459	-0.2497	0.9129	-0.0330	101.3208	-129.3446	-17,0940
- ปลูกพืชไร่	108.5		1.3891	0.1935	1.8166	0.4275	21.2226	20.9948	46.3838
- ปลูกพืชสวน	3.6	0.1956	0.7979	-0.3977	0.7790	-0.0189	0.7042	- 1.4317	- 0.0680
- ปลูกปศุสัตว์	0.0006		13.0000	11.8044	0	-13.0000	-	-	-
- บริการทางการเกษตร	50.6		0.7981	-0.3975	0.8577	0.0596	9.8974	- 20.1135	3.0158
- เปรียบเทียบผลผลิตเกษตรกรรมอย่างง่าย	50.2		1.2983	0.1027	1.2928	-0.0055	9.8191	5.1555	- 0.2761
2. เหมืองแร่และถ่านหิน	1,046.1		1.1578	-0.0378	1.1807	0.0229	204.6172	- 39.5426	23.9557
3. อุตสาหกรรม	1,340.5		1.4286	0.2330	1.5922	0.1636	262.2018	312.3365	219.3058
4. ก่อสร้าง	71.1		1.2004	0.0048	1.8481	0.6477	13.9072	0.3413	46.0515
5. ขั้วไฟฟ้า	254.7		1.7965	0.6009	2.0891	0.2926	49.8193	153.0492	74.5252
6. คอมพิวเตอร์	205.7		1.1606	-0.0350	1.0088	-0.1518	40.2349	- 7.1995	-31.2253
7. การค้าส่งค้าปลีก	859.7		1.0785	-0.1171	1.2879	0.2094	168.1573	-100.6709	180.0212
8. ธนาคาร ประกันภัย	59.6		1.5739	0.3783	1.4379	-0.1360	11.6578	22.5467	- 8.1056
9. ที่อยู่อาศัย	159.4		1.1210	-0.0746	1.1531	0.0321	31.1786	- 11.8912	5.1167
10. บริหารราชการ	202.3		1.2123	0.0167	1.2388	0.0265	39.5699	3.3784	5.3610
11. การบริการ	339.0		1.3439	0.1483	1.3882	0.0443	66.3084	50.2737	15.0177
รวม	5,269.0						1,030.6165	257.8821	561.9854
		$\frac{GRP^*}{GRP} = \frac{19,026.7}{15,913.6} =$	1.1956					1,850.5	

แปรรูปผลิตผลเกษตรกรรมอย่างง่าย (5.1555, -0.2761) +PS
ธนาคารและประกันภัย (22.5467, -8.1056)

ลักษณะ. สาขาการผลิตขยายตัวเร็ว
ที่ตั้งเสียเปรียบ
ข้อสังเกต. เปลี่ยนที่ตั้งหรือปรับปรุงประสิทธิภาพของ
สาขาการผลิต

-DS

กลีกรวม (-129.3446, -17.0940)
ประมง (-1.4317, -0.0680)
คมนาคมขนส่ง (-7.1995, -31.2253)

ลักษณะ. สาขาการผลิตขยายตัวช้า
ที่ตั้งเสียเปรียบ
ข้อสังเกต. ควรเปลี่ยนไปทำอย่างอื่น

แผนภูมิที่ 1

โครงสร้างและที่ตั้งของสาขาการผลิต จากการพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมด้วยการวิเคราะห์ส่วนแบ่ง
และส่วนโอน (SHIFT AND SHARE ANALYSIS)

ปศุสัตว์ (20.9948, 46.3838)
อุตสาหกรรม (312.3365, 219.3058)
ก่อสร้าง (0.3413, 46.0515)
ไฟฟ้าและประปา (153.0492, 74.5252)
บริหารราชการ (3.3784, 5.3610)
การบริการ (50.2737, 15.0177)

ลักษณะ. สาขาการผลิตขยายตัวเร็ว
ที่ตั้งได้เปรียบ
ข้อสังเกต. สาขาการผลิตตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสม

+DS

บริการทางการเกษตร (-20.1135, 3.0158)
เหมืองแร่และย่อยหิน (-39.5426, 23.9557)
การค้าส่งค้าปลีก (-100.6709, 180.0212)
ที่อยู่อาศัย (-11.8912, 5.1167)

ลักษณะ. สาขาการผลิตขยายตัวช้า
ที่ตั้งได้เปรียบ
ข้อสังเกต. ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้ดีขึ้น

-PS

ศูนย์วิทยุโทรคมนาคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป จากการศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดสระบุรี ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร พบว่าจังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีความเหมาะสม เป็นอย่างยิ่งสำหรับการตั้ง โรงงานอุตสาหกรรม เมื่อมองจากองค์ประกอบซึ่งเป็นตัวกำหนดที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามทฤษฎี ของอัลเฟรด เวบ เบอร์ ซึ่งบอกว่าโรงงานอุตสาหกรรมจะตั้งอยู่ที่ไหนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. ค่าขนส่ง
2. ค่าจ้างแรงงาน
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีการคมนาคมขนส่งสะดวก สามารถทำการขนส่งได้หลายทางทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางเรือ เป็นชุมทางการคมนาคม เนื่องจากเป็นประตู ไปสู่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้ตลาดบริโภคใหญ่คือ กรุงเทพมหานคร เมื่อมองทางด้านค่าจ้างแรงงาน จังหวัดสระบุรีตั้งอยู่ใกล้ตลาดแรงงานใหญ่ที่สุดของ ประเทศซึ่งได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับแรงงานฝีมือหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญพิเศษ นั้น สามารถจัดหาได้จากกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ห่างออกไปในระยะทางเพียงแค่ 108 กิโลเมตร นอกจากนี้จังหวัดสระบุรียังมีบริการพื้นฐานที่จำเป็นอย่างพร้อมมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย